หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต
รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง
(ทช31001)
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต

รายวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (ทช31001)

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 21/2554

คำนำ

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนชุดใหม่นี้ขึ้น เพื่อสำหรับใช้ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่มีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีสติปัญญาและศักยภาพในการประกอบอาชีพการศึกษาต่อและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน สังคมได้อย่างมีความสุข โดยผู้เรียนสามารถนำหนังสือเรียนไปใช้ในการเรียนการสอนด้วยวิธีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งแบบฝึกหัดเพื่อทดสอบความรู้ความเข้าใจในสาระเนื้อหา โดยเมื่อศึกษาแล้วยังไม่เข้าใจ สามารถกลับไปศึกษาใหม่ได้ ผู้เรียนอาจจะสามารถเพิ่มพูนความรู้หลังจากศึกษาหนังสือเรียนนี้ โดยนำความรู้ไปแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในชั้นเรียน ศึกษาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นจากแหล่งเรียนรู้และจากสื่ออื่น ๆ

ในการดำเนินการจัดทำหนังสือเรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้รับความร่วมมือที่ดีจากผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องหลายท่านซึ่งช่วยกันค้นคว้าและเรียบเรียงเนื้อหาสาระจากสื่อต่าง ๆ เพื่อให้ได้สื่อที่สอดคล้องกับหลักสูตรและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่อยู่นอกระบบอย่างแท้จริง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอขอบคุณคณะที่ปรึกษาคณะผู้เรียบเรียง ตลอดจนคณะผู้จัดทำทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือด้วยดี ไว้ ณ โอกาสนี้

สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หวังว่าหนังสือเรียนชุดนี้จะเป็นประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนตามสมควร หากมีข้อเสนอแนะประการใด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ขอน้อมรับไว้ด้วยความขอบคุณยิ่ง

สำนักงาน กศน.

สารบัญ

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียน

หนังสือเรียนสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง ทช31001 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหนังสือเรียนที่จัดทำขึ้น สำหรับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษานอกระบบ

ในการศึกษาหนังสือเรียนสาระ ผู้เรียนควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษาโครงสร้างรายวิชาให้เข้าใจในหัวข้อและสาระทักษะการดำเนินชีวิต รายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง สาระสำคัญ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง และขอบข่ายเนื้อหาของรายวิชานั้น ๆ โดยละเอียด

2. ศึกษารายละเอียดเนื้อหาของแต่ละบทอย่างละเอียด และทำกิจกรรมตามที่กำหนด และทำกิจกรรมตามกำหนด แล้วตรวจสอบกับแนวตอบกิจกรรมตามที่กำหนด ถ้าผู้เรียนตอบผิดควรกลับไปศึกษาและทำความเข้าใจในเนื้อหานั้นใหม่ให้เข้าใจ ก่อนที่จะศึกษาเรื่องต่อ ๆ ไป

3. ปฏิบัติกิจกรรมท้ายเรื่องของแต่ละเรื่อง เพื่อเป็นการสรุปความรู้ ความเข้าใจของเนื้อหาในเรื่องนั้น ๆ อีกครั้ง และการปฏิบัติกิจกรรมของแต่ละเนื้อหา แต่ละเรื่อง ผู้เรียนสามารถนำไปตรวจสอบกับครูและเพื่อน ๆ ที่ร่วมเรียนในรายวิชาและระดับเดียวกันได้

หนังสือเรียนเล่มนี้มี 4 บท

บทที่ 1 ความพอเพียง

บทที่ 2 ชุมชนพอเพียง

บทที่ 3 การแก้ปัญหาชุมชน

บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทยและสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

โครงสร้างรายวิชาเศรษฐกิจพอเพียง
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทช31001

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับให้ดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. อธิบายแนวคิด หลักการ ความหมาย ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
2. บอกแนวทางในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต
3. เห็นคุณค่าและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง
4. ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน
5. แนะนำ ส่งเสริมให้สมาชิกในครอบครัวเห็นคุณค่าและนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต
6. มีส่วนร่วมในชุมชนในการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบข่ายเนื้อหา

บทที่ 1 ความพอเพียง
บทที่ 2 ชุมชนพอเพียง
บทที่ 3 การแก้ปัญหาชุมชน
บทที่ 4 สถานการณ์ของประเทศไทยและสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

บทที่ 1
ความพอเพียง

สาระสำคัญ

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ยึดหลักทางสายกลาง ที่ชี้แนวทางดำรงอยู่และปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปในทางสายกลางมีความพอเพียง และมีความพร้อมที่จะจัดการต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและระมัดระวัง ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เพื่อการประหยัด แต่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและยั่งยืน เพื่อให้สามารถอยู่ได้แม้ในโลกโลกาภิวัฒน์ที่มีการแข่งขันสูง

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ และวิเคราะห์แนวคิดหลักการปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักแนวคิด
เรื่องที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
เรื่องที่ 3 การจัดการความรู้

เรื่องที่ 1 ความเป็นมา ความหมาย หลักแนวคิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชได้พัฒนาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อที่จะให้พสกนิกรชาวไทยได้เข้าถึงทางสายกลางของชีวิตและเพื่อคงไว้ซึ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ยั่งยืน ทฤษฎีนี้เป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตซึ่งอยู่ระหว่าง สังคมระดับท้องถิ่นและตลาดระดับสากล จุดเด่นของแนวปรัชญานี้คือ แนวทางที่สมดุล โดยชาติสามารถทันสมัยและก้าวสู่ความเป็นสากลได้ โดยปราศจากการต่อต้านกระแสโลกาภิวัฒน์ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2540 เมื่อปีที่ประเทศไทยต้องการรักษาความมั่นคงและเสถียรภาพเพื่อที่จะยืนหยัดในการพึ่งตนเองและพัฒนานโยบายที่สำคัญเพื่อการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ของประเทศโดยการสร้างแนวคิดเศรษฐกิจที่พึ่งตนเองได้ ซึ่งคนไทยจะสามารถเลี้ยงชีพโดยอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริว่า “มันไม่ได้มีความจำเป็นที่เราจะกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC)” พระองค์ได้ทรงอธิบายว่า ความพอเพียงและการพึ่งตนเอง คือ ทางสายกลางที่จะป้องกันการเปลี่ยนแปลงความไม่มั่นคงของประเทศได้

เรื่องที่ 2 ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

“ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาเมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่าง ๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ณ หอประชุมมหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ วันพฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517

“คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาจะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งใหม่แต่เราอยู่ อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบช่วยกันรักษาส่วนร่วม ให้อยู่ทีพอสมควร ขอย้ำพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัติไปจากเราได้”

พระราชกระแสรับสั่งในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงแก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาแต่พุทธศักราช 2517

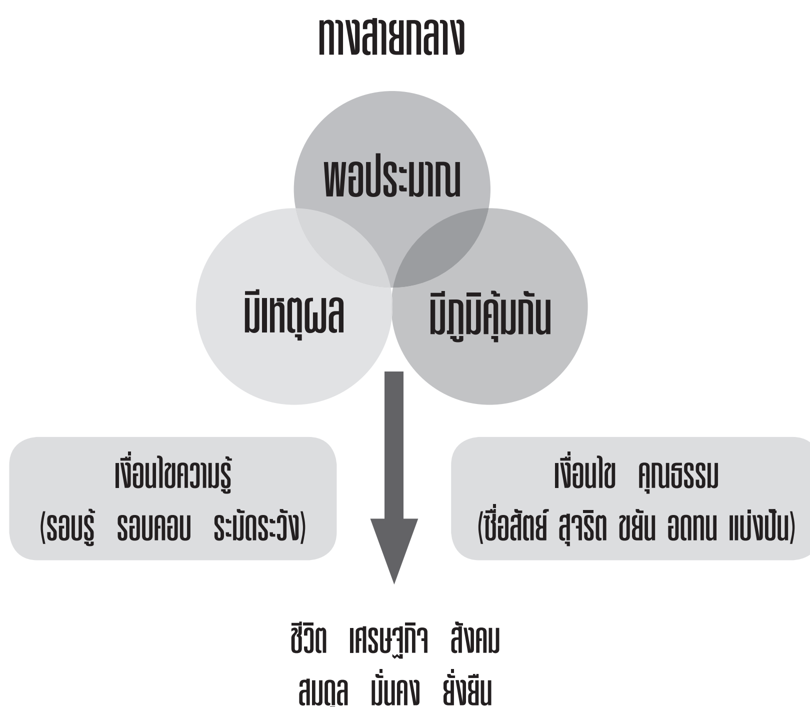
“การจะเป็นเสือนั้นมันไม่สำคัญ สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่า อุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง ”

พระราชดำรัส “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช พระราชทาน เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ทรงปรับปรุงพระราชทานเป็นที่มาของนิยาม "3 ห่วง 2 เงื่อนไข" ที่คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำมาใช้ในการรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านช่องทางต่าง ๆ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยความ "พอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกัน" บนเงื่อนไข "ความรู้ และ คุณธรรม"

อภิชัย พันธเสน ผู้อำนวยการสถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม ได้จัดแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็น "ข้อเสนอในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจตามแนวทางของพุทธธรรมอย่างแท้จริง" ทั้งนี้เนื่องจากในพระราชดำรัสหนึ่ง ได้ให้คำอธิบายถึง เศรษฐกิจพอเพียงว่า "คือความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภมาก และต้องไม่เบียดเบียนผู้อื่น"

ระบบเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน และใช้จ่ายเงินให้ได้มาอย่างพอเพียงและประหยัด ตามกำลังของเงินของบุคคลนั้น โดยปราศจากการกู้หนี้ยืมสิน และถ้ามีเงินเหลือ ก็แบ่งเก็บออมไว้บางส่วน ช่วยเหลือผู้อื่นบางส่วน และอาจจะใช้จ่ายมาเพื่อปัจจัยเสริมอีกบางส่วน (ปัจจัยเสริมในที่นี้เช่น ท่องเที่ยว ความบันเทิง เป็นต้น) สาเหตุที่แนวทางการดำรงชีวิตอย่างพอเพียง ได้ถูกกล่าวถึงอย่างกว้างขวางในขณะนี้เพราะสภาพการดำรงชีวิตของสังคมทุนนิยมในปัจจุบันได้ถูกปลูกฝัง สร้าง หรือกระตุ้น ให้เกิดการใช้จ่ายอย่างเกินตัวในเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องหรือเกินกว่าปัจจัยในการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคเกินตัว ความบันเทิงหลากหลายรูปแบบความสวยความงาม การแต่งตัวตามแฟชั่น การพนันหรือเสี่ยงโชค เป็นต้น จนทำให้ไม่มีเงินเพียงพอเพื่อตอบสนองความต้องการเหล่านั้น ส่งผลให้เกิดการกู้หนี้ยืมสิน เกิดเป็นวัฏจักรที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถหลุดออกมาได้ ถ้าไม่เปลี่ยนแนวทางในการดำรงชีวิต

เศรษฐกิจพอเพียง คือการยึดหลัก 5 ประการ ที่สำคัญในการดำเนินการได้แก่

1. ทางสายกลางในการดำเนินชีวิต ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน และระดับรัฐรวมถึงเศรษฐกิจในทุกระดับ

2. มีความสมดุล มีความสมดุลระหว่างคน สังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ มีความสมดุลในการผลิตที่หลากหลาย ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ

3. มีความพอประมาณ ความพอเพียงในการผลิตและการบริโภค บนพื้นฐานของความพอประมาณอย่างมีเหตุผล ไม่ขัดสน ไม่ฟุ่มเฟือย ในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มีความพอเพียง

4. มีระบบภูมิคุ้มกัน มีภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิต มีสุขภาพดี มีศักยภาพ มีทักษะในการแก้ไขปัญหาและมีความรอบรู้อย่างเหมาะสมพร้อมรับผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทั้งจากภายนอกและภายในประเทศ

5. รู้เท่าทันโลก มีความรู้ มีสติปัญญา ความรอบคอบ มีความอดทน มีความเพียร มีจิตสำนักในคุณธรรม และความซื่อสัตย์

นายแพทย์ปราชญ์ บุญยวงศ์วิโรจน์ ปลัดกระทรวงสาธารณสุขบรรยายเรื่อง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงระดับชุมชนในลักษณะบูรณาการ

เรื่องที่ 3 การจัดการความรู้

แม้ว่าการอธิบาย ถึงคุณลักษณะและเงื่อนไขในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะใช้คำว่าความรู้ อันเป็นที่ตกลงและเข้าใจกันทั่วไป แต่หากพิจารณาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไข และพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้นำไปเผยแพร่อย่างละเอียดนั้น กลับพบคำว่า “ความรอบรู้” ซึ่งกินความมากกว่าคำว่า “ความรู้” คือนอกจากจะอาศัยความรู้ในเชิงลึกเกี่ยวกับงานที่จะทำแล้ว ยังจำเป็นต้องมีความรู้ในเชิงกว้างได้แก่ความรู้ความเข้าใจในข้อเท็จเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อม และสถานการณ์ที่เกี่ยวพันกับงานที่จะทำทั้งหมด โดยเฉพาะที่พระองค์ท่านทรงเน้น คือระบบชีวิตของคนไทยอันได้แก่ความเป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรม และความรู้สำนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จ จึงจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

การนำองค์ประกอบด้านความรู้ไปใช้ในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในทางธุรกิจ จึงมิได้จำกัดอยู่เพียงความรู้ ที่เกี่ยวข้องกับมิติทางเศรษฐกิจ ที่คำนึงถึงความอยู่รอด กำไร หรือการเจริญเติบโตของกิจการแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับมิติทางสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น ๆ สอดคล้องตามหลัก การไม่ติดตำรา เช่น ไม่ควรนำเอาความรู้จากภายนอก หรือจากต่างประเทศ มาใช้กับประเทศไทยโดยไม่พิจารณาถึงความแตกต่าง ในด้านต่าง ๆ อย่างรอบคอบระมัดระวัง

หรือไม่ควรผูกมัดกับวิชาการทฤษฎี และเทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสมกับสภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนไทยและสังคมไทย

ยิ่งไปกว่านั้น ความรู้ ที่ปรากฏในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ยังประกอบไปด้วยความระลึกรู้(สติ)กับ ความรู้ชัด (ปัญญา) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่วิชาการหรือทฤษฎีในตะวันตกที่เกี่ยวกับการ"จัดการความรู้ ยังไม่ครอบคลุมถึง หรือยังไม่พัฒนาก้าวหน้าไปถึงขั้นดังกล่าว จึงไม่มีแนวคิด หรือเครื่องมือทางการบริหารจัดการความรู้ใด ๆ ที่มีความละเอียดลึกซึ้งเท่ากับที่ปรากฏอยู่ในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอีกแล้ว

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ ได้กล่าวไว้ในบทความ เรื่องที่มักเข้าใจผิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีรากฐานมาจากแนวคิดในการสร้างความ "พอมี" (คือการผลิต) "พอกิน-พอใช้" (การบริโภค)ให้เกิดขึ้นแก่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากไร้ขัดสน ยังมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น การพัฒนาประเทศก็ยังถือว่าไม่ประสบความสำเร็จ

เศรษฐกิจพอเพียง สำหรับคนทุกกลุ่ม มิใช่แค่เกษตรกร การสร้างความความ "พอกิน-พอใช้" ในเศรษฐกิจพอเพียงนี้ มุ่งไปที่ประชาชนในทุกกลุ่มสาขาอาชีพที่ยังมีชีวิตแบบ "ไม่พอกิน-ไม่พอใช้" หรือยังไม่พอเพียง ซึ่งมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่คนชนบท หรือเกษตรกร เป็นแต่เพียงว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ยังยากจนนั้นมีอาชีพเกษตรกรมากกว่าสาขาอาชีพอื่น ทำให้ความสำคัญลำดับแรกจึงมุ่งเข้าสู่ภาคเกษตรหรือชนบทที่แร้นแค้น จนมีรูปธรรมของการประยุกต์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงออกมาเป็นเกษตรทฤษฎีใหม่อันเป็นที่ประจักในความสำเร็จของการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ "พอมี" "พอกิน-พอใช้" หรือสามารถพึ่งตนเองได้ ในหลายพื้นที่ทั่วประเทศ

กิจกรรมที่ 1

1. ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม แลกเปลี่ยนและวิเคราะห์ประเด็นภายในกลุ่มแล้ว เลือกผู้แทนกลุ่ม ออกมานำเสนอ ตามใบงานต่อไปนี้

ใบงานที่ 1

1. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึงอะไร

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

2. เศรษฐกิจพอเพียง ท่านสามารถปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างไร

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

บทที่ 2
ชุมชนความพอเพียง

สาระสำคัญ

ชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง นักวิชาการหลายท่านได้ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องการพัฒนาชุมชน เพื่อมุ่งสู่การเป็นชุมชนที่พอเพียง รวมทั้งตัวอย่างของชุมชนพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ และตัวอย่างของชุมชนพอเพียงด้านพลังงาน

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. นักศึกษาสามารถอธิบาย และวิเคราะห์การบริหารจัดการชุมชน องค์กรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2. อธิบายการบริหารจัดการชุมชน องค์กร และประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนได้

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ความหมายโครงสร้างของชุมชน
เรื่องที่ 2 การพัฒนาชุมชน

เรื่องที่ 1 ความหมายโครงสร้างของชุมชน

ความหมายของชุมชน ชุมชน หมายถึงถิ่นฐานที่อยู่ของกลุ่มคน ถิ่นฐานนี้มีพื้นที่อ้างอิงได้ และกลุ่มคนนี้มีการอยู่อาศัยร่วมกัน มีการทำกิจกรรม เรียนรู้ ติดต่อ สื่อสาร ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน มีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาประจำถิ่น มีจิตวิญญาณ และความผูกพันอยู่กับพื้นที่แห่งนั้น อยู่ภายใต้การปกครองเดียวกัน

โครงสร้างของชุมชน ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

1. กลุ่มคน หมายถึง การที่คน 2 คนหรือมากกว่านั้นเข้ามาติดต่อเกี่ยวข้องกัน และมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมในชั่วเวลาหนึ่งด้วย ความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน

2. สถาบันทางสังคม เมื่อคนมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มแล้ว และมีวิวัฒนาการไปถึงขั้นตั้งองค์กรทางสังคมแล้ว ก็จะมีการกำหนดแบบแผนของการปฏิบัติต่อกันของสมาชิกในกลุ่มเพื่อสามารถดำเนินการตามภารกิจ

3. สถานภาพและบทบาทสถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งทางสังคมของคนในกลุ่มหรือสังคมบทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คนในสังคมต้องทำตามสถานภาพในกลุ่มหรือสังคม

เรื่องที่ 2 การพัฒนาชุมชน

ชุมชนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีองค์ประกอบสำคัญหลายประการและสามารถพัฒนาหรือควบคุมองค์ประกอบเหล่านั้นได้ โดยผู้ศึกษาไว้ดังนี้ มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาชุมชนไว้ตามแนวคิดการพัฒนาชุมชน ดังต่อไปนี้

สนทยา พลตรี (2533 : 65 – 68) ได้กล่าวถึงการพัฒนาชุมชนว่ามีองค์ประกอบ 2 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนเอง เพื่อที่จะปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น โดยจะต้องพึ่งตนเองให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ และควรเป็นความริเริ่มของชุมชนเองด้วย

2. การจัดให้มีการบริการทางเทคนิคและบริการอื่นๆ ที่จะเร่งเร้าให้เกิดความคิดริเริ่ม การช่วยตนเอง

3. ช่วยเหลือกันและกัน อันเป็นประโยชน์มากที่สุด

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2539 : 1 – 2) ได้กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาคนและสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจถือว่าเป็นองค์การพัฒนาชุมชนด้วย สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาคนประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้
   - ด้านจิตใจ
   - ด้านร่างกาย
   - ด้านสติปัญญา
   - ด้านบุคลิกภาพ

2. การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนา ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้
ด้านเศรษฐกิจ
ด้านครอบครัวและชุมชน
ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
ด้านการบริหารจัดการและการเมือง

สุพัตรา สุภาพ (2536 : 124 – 126) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ซึ่งเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ว่ามี 7 ประการดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ หากมีความสมบูรณ์จะส่งผลให้ชุมชนมีการพัฒนาได้รวดเร็วและมั่นคง
2. การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร การเพิ่มประชากรที่มีคุณภาพสามารถทำให้เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองที่ทันสมัยขึ้น
3. การได้อยู่โดดเดี่ยวและติดต่อเกี่ยวข้อง ชุมชนใดที่มีการติดต่อกันทำให้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว
4. โครงสร้างของสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนที่มีการเคารพผู้อาวุโสจะมีการเปลี่ยนแปลงน้อย ค่านิยมต่าง ๆ ช่วยให้รู้ว่าชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงเกิดการพัฒนาขึ้นมากน้อยเพียงไร
5. ทัศนคติและค่านิยม การมีค่านิยมด้านอาชีพ ด้านบริโภค เป็นส่วนของการจัดการพัฒนาในชุมชนนั้นได้
6. ความต้องการรับรู้ การยอมรับสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ จะเป็นเครื่องชี้ทิศทางและอัตราการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
7. พื้นฐานทางวัฒนธรรม ถ้ามีฐานที่ดีสิ่งใหม่ที่จะเกิดขึ้นย่อมดีตามพื้นฐานเดิมด้วย

พลายพล คุ้มทรัพย์ (2533 : 44 – 47) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่สามารถใช้ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ว่าประกอบด้วย 3 ปัจจัย ดังนี้

1. โครงสร้างทางสังคม ครอบครัวที่มีขนาดเล็กและมีโครงสร้างไม่ซับซ้อนจะส่งผลให้ชุมชนนั้นพัฒนาได้ดีกว่าชุมชนที่มีโครงสร้างทางครอบครัวที่ซับซ้อน
2. โครงสร้างทางชนชั้น ในชุมชนที่มีโครงสร้างแบบเปิด ที่สามารถเปลี่ยนแปลงฐานะทางสังคมได้ง่าย ชุมชนนั้นจะเกิดการพัฒนา
3. ความแตกต่างทางเผ่าพันธุ์ เชื้อชาติ และศาสนา ความแตกต่างหากเกิดขึ้นในชุมชนใดย่อมเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา ตามลำดับความแตกต่าง

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2531 : 58 – 63) กล่าวถึงปัจจัยที่เกื้อกูลให้การพัฒนาชนบทบรรลุความสำเร็จ จำเป็นต่อการพัฒนา ว่าด้วยองค์ประกอบ และส่วนประกอบย่อยขององค์ประกอบ ดังนี้

1. นโยบายระดับชาติ ฝ่ายบริหารจะสามารถดำเนินการแผนพัฒนาได้ต่อเนื่อง และ

มีเวลาพอที่จะเห็นความถูกต้อง คุ้มค่า มีแนวทางประสานประโยชน์ระหว่างรัฐและเอกชน และความร่วมมือระหว่างประเทศจะต้องเกื้อกูลต่อการพัฒนา

2. องค์การบริหารการพัฒนาชนบท ที่มีองค์กรกลางทำหน้าที่ประสานนโยบาย แผนงานและโครงการอย่างมีประสิทธิภาพและมีอำนาจเด็ดขาดในการลงทุนในหน่วยปฏิบัติ ต้องดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน และโครงการในแผนระดับชาติ และจัดงบประมาณ การติดตามควบคุมที่มีประสิทธิภาพ

3. วิทยาการที่เหมาะสมและการจัดการบริการที่สมบูรณ์ เลือกพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย ที่สอดคล้องกับความเป็นจริง และเลือกวิทยาการที่ประชาชนจะได้รับให้เหมาะสม

4. การสนับสนุนระดับท้องถิ่น ความรับผิดชอบของการสนับสนุนงานในท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพจะเกิดการพัฒนาอย่างแท้จริงในระยะยาว

5. การควบคุมดูแลและติดตามผลการปฏิบัติงาน ควรเป็นไปตามแผนงานและโครงการทุกระดับและครอบคลุมทุกพื้นที่ พร้อมทั้งให้สถาบันการศึกษาท้องถิ่นติดตามประเมินผล

อัชญา เคารพาพงศ์ (2541 : 82 – 83) กล่าวถึงปัจจัยส่วนประกอบที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา สรุปได้ดังนี้

1. ผู้นำ ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการในหมู่บ้าน และจากองค์กรภาครัฐ มีส่วนให้ชุมชนพัฒนาในทางที่ดีขึ้น เป็นประโยชน์ ชุมชนมีเจตคติที่ดียอมรับสิ่งใหม่และสร้างพลังต่อสู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง

2. สังคม – วัฒนธรรม การได้รับวัฒนธรรมจากสังคมเมืองมาปฏิบัติทำให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง

3. สิ่งแวดล้อม การปรับปรุงสภาพแวดล้อมภูมิศาสตร์ชุมชน ส่งผลให้ที่ดินอุดมสมบูรณ์ ราคาสินค้าเกษตรดี ความเป็นอยู่สะดวกสบายกว่าเดิม

4. ประวัติศาสตร์ เหตุการณ์สำคัญในอดีตมีผลต่อการพัฒนาความสามัคคี รักพวกพ้อง ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ปรียา พรหมจันทร์ (2542 : 25) ได้สรุปองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยการพัฒนาชุมชนได้ดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ ชุมชนที่เศรษฐกิจดีการพัฒนาชุมชนสามารถพัฒนาได้ดีด้วย

2. ด้านสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นบริบทที่ปรับเปลี่ยนสภาพชุมชนไปตามปัจจัย

3. ด้านการเมือง หมายรวมถึงการเมืองระดับชาติและชุมชนระดับท้องถิ่น

4. ด้านประวัติศาสตร์ โดยอาศัยประสบการณ์และวิกฤตของชุมชนเป็นฐานและบทเรียนการพัฒนาชุมนุม

นอกจากนี้ปรียา พรหมจันทร์ ยังได้จำแนกออกเป็นองค์ประกอบที่เป็นปัจจัยการ

พัฒนาชุมชนปัจจัยโดยตรง เช่น คน ทุน ทรัพยากร การจัดการ เป็นต้น และปัจจัยโดยอ้อม เช่น ภาวะเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง เป็นต้น

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม (2549) ได้กล่าวถึงการสร้างและพัฒนาคนรุ่นใหม่เพื่อพัฒนาชุมชนท้องถิ่น มีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. สังคมดี สิ่งแวดล้อมดี มีโอกาสในอาชีพ และกิจกรรมที่หลากหลาย รวมไปถึงวิถีชีวิต ศิลปวัฒนธรรม ความอบอุ่น ความสุข ความเจริญก้าวหน้าที่พึงคาดหวังในอนาคตด้วย

2. ระบบการศึกษาของชาติ มีเป้าหมายในการผลิตคนเพื่อการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่น ให้เป็นที่พึงปรารถนาของท้องถิ่นเพียงไร

3. รัฐธรรมนูญและนโยบายของรัฐ ที่เอื้อต่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เป็นที่พึงปรารถนาน่าอยู่ บทบาทของชุมชน มีสิ่งสำคัญ 3 ประการ คือ ความรักและความดี การเรียนรู้ที่มากกว่าความรู้ และการจัดการกับปัจจัยชุมชนต่าง ๆ

กิจกรรมที่ชุมชนต้องรับผิดชอบคือ

- ตั้งคณะกรรมการบริหาร
- ประเมินสภาพของชุมชน
- เตรียมแผนการปฏิบัติ
- หาทรัพยากรที่จำเป็น
- ทำให้แน่ใจว่ากิจกรรมของชุมชนทั้งหมด จะต้องมีการติดตามและการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการปฏิบัติงาน

แบบจำลองชุมชนที่มีการบริหารจัดการที่ดี

แผนชุมชนที่มีพลัง

กระบวนการชุมชน

1. วิเคราะห์ชุมชน
2. การเรียนรู้และการตัดสินใจของชุมชน
3. การวางแผนชุมชน
4. การดำเนินกิจกรรมชุมชน
5. การประเมินผลการดำเนินงานของชุมชน

องค์ประกอบการขับเคลื่อนชุมชน

1. โครงสร้างพื้นฐานทางสังคมของชุมชน
2. ความคิดพื้นฐานของประชาชน
3. บรรทัดฐานของชุมชน
4. วิถีประชาธิปไตย

ตัวอย่างชุมชนพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ

กุดกะเสียน วันนี้ที่ยิ้มได้

เวลาติดขัดก็ไปกู้...เขามาทำทุน พอหาได้ ขายได้ก็เอาไปฝาก...เขา” เขาในความหมาย ของคนในชุมชนกุดกะเสียน คือ สถาบันการเงินชุมชนกุดกะเสียนร่วมใจ

ท่ามกลางภาวะเศรษฐกิจเงินเฟ้อพุ่ง ดอกเบี้ยเพิ่ม ทั้งเงินกู้ เงินฝาก (ติดลบเมื่อเทียบกับเงินเฟ้อ) ทุกอย่างอยู่ในช่วงขาขึ้น(ราคา) จะมีที่ลดลงคงเป็นกำลังใจประชาชนโดยเฉพาะคนเมือง ยิ้มฝืน ๆ เผชิญชะตาในยุคข้าว(แก้)ยาก น้ำมันแพงกันไป

แตกต่างจากคนในชุมชนบ้านกุดกะเสียน ต.เขื่องใน อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี หมู่บ้านรางวัลพระราชทาน “เศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุข” สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ซึ่งมีนายสมาน ทวีศรี กำนันตำบลเขื่องใน เป็นผู้นำสร้างรอยยิ้มให้คนในชุมชน

จากหมู่บ้านที่มีอาชีพทำนาปีละ 2 ครั้ง แต่เนื่องจากสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่มมีน้ำท่วมถึง ทำให้มีปัญหาน้ำท่วมนา จึงต้องหาปลาแลกข้าว ต่อมาประกอบอาชีพค้าขายสีย้อมผ้า ทำให้มีปัญหาหนี้สินเพราะต้องไปกู้นายทุนดอกเบี้ยสูง

แต่สภาพในปัจจุบันของกุดกะเสียน ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใจ เนื่องจากเศรษฐกิจของหมู่บ้านดีขึ้นมาก สืบเนื่องจากการริเริ่มของผู้นำชุมชนที่เห็นปัญหาของหมู่บ้าน จึงได้ส่งเสริมให้มีการตั้งกลุ่มออมทรัพย์จนกระทั่งพัฒนามาเป็นธนาคารกุดกะเสียนร่วมใจ โดยการปล่อยสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำให้คนในชุมชนไปประกอบอาชีพ อาชีพหลักทำนา ค้าขาย เฟอร์นิเจอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้า ชุดเครื่องนอน ชุดเครื่องครัว ฯลฯ

ทั้งมีการรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มเลี้ยงโค กลุ่มทำน้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผม กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มจักสาน

หนึ่งในชุมชนตัวอย่างที่กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย คัดเลือกมาเป็นต้นแบบในการส่งเสริมการบริหารการจัดการชุมชนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืน นายปรีชา บุตรศรี อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนกล่าวว่า ประเด็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการส่งเสริมการบริหารการจัดการชุมชน คือ การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชนเพื่อให้ผู้นำชุมชนเป็นกำลังหลักในการบริหารการจัดการชุมชนให้ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ในที่สุด

ยุทธศาสตร์ในการทำงานของกรมการพัฒนาชุมชน ทั้ง 5 ประเด็น ประกอบด้วย การพัฒนาทุนชุมชนการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง การเพิ่มขีดความสามารถผู้นำชุมชนนำขับเคลื่อนแผนชุมชน และการส่งเสริมการจัดการความรู้ชุมชน บนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีเป้าหมายสร้างผู้นำชุมชน ระดับแกนนำทั่วประเทศจำนวน 691,110 คน ภายใน 4 ปี ในปี 2551ดำเนินการใน 217 หมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อให้ได้ผู้นำชุมชน ที่มีภาวะผู้นำ มีคุณธรรม จริยธรรม องค์ความรู้ เป็นกลุ่มแกนนำในการขับเคลื่อนและผลักดันนโยบายของรัฐในระดับชุมชน ให้มีทิศทางการพัฒนาชุมชน สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ

“สิ่งที่ทำให้หมู่บ้านได้รับการคัดเลือกมาจากการดำเนินการทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ การเรียนรู้ อนุรักษ์ เอื้ออาทร และการประหยัด สิ่งที่คณะกรรมการมาดูแล้วประทับใจที่สุด คือ สถาบันการเงิน” นายสมานกล่าว ซึ่งได้นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

มาใช้ในการดำเนินการบริหารธนาคารชุมชน กุดกะเสียนร่วมใจ การประหยัด อดออม ออม เพื่อนำไปใช้ในการผลิต ไม่นำไปใช้ฟุ่มเฟือย ให้กู้โดยถือหลักความพอประมาณ ถือหลักมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ภายใต้เงื่อนไขความรู้ คือ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และเงื่อนไขคุณธรรม ซื่อสัตย์ สุจริต ขยัน อดทนและแบ่งปันปัจจุบันมีเงินทุนหมุนเวียนประมาณ 14 ล้านบาท สมาชิกสถาบันการเงินชุมชน ประกอบด้วยหมู่ที่ 10,11,12 บ้านกุดกะเสียน ตำบลเขื่องใน ซึ่งมีสมาชิก 246 ครัวเรือน 285 คน มีจำนวนสมาชิกเงินฝาก 464 คน

“สร้างผลดีให้ชุมชน ผู้กู้ กู้ถูก คนฝากได้ดอกเบี้ยสูง ตั้งแต่ร้อยละ 2 สูงสุดหากมีเงินฝาก 5 แสนบาทขึ้นไปดอกเบี้ยร้อยละ 5 บาทไม่หักภาษีดอกเบี้ยกู้ง่ายกว่า แต่ให้กู้เฉพาะคนในชุมชน เท่านั้น ส่วนผู้ฝากนอกชุมชน ก็ฝากได้ดอกเบี้ยเท่าคนในชุมชน แต่กู้ไม่ได้ ทำให้ประชาชนประหยัดดอกเบี้ยเงินกู้ได้ ชุมชน ก็พึงพอใจ เสียดอกเบี้ยน้อยกว่าและยังได้สวัสดิการกลับคืนสู่ชุมชน “ นายสมาน ทวีศรี ประธานกรรมการสถาบันการเงินชุมชนกุดกะเสียนร่วมใจกล่าว

ในมุมมองของคนในชุมชน บ้านกุดกะเสียนต่างบอกเป็นเสียงเดียวกันว่าที่มีวันนี้ได้เพราะ “ผู้นำดี” เป็นผู้นำชุมชน ที่เข้มแข็ง นอกจากการยอมรับของคนในชุมชน แล้ว ยังมีรางวัลมากมายรับรอง อาทิ ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยมแหนบทองคำปี 2523 กำนันยอดเยี่ยมแหนบทองคำปี 2546 ประกาศเกียรติคุณ “คนดีศรีอุบล” ปี 2550 และรางวัลผู้นำชุมชนดีเด่นระดับเขตปี 2550 ในฐานะที่เป็นแกนนำสร้างรอยยิ้มให้ชุมชน

ตัวอย่างของชุมชนพอเพียงด้านพลังงาน

ตลอด 3 ปี (2549-2551) ของการเดินหน้าโครงการจัดทำแผนพลังงานชุมชน 80 ชุมชน สนองพระราชดำริ **“เศรษฐกิจพอเพียง”** ของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงพลังงาน ด้วยมองเห็นศักยภาพชุมชนในการจัดการด้านพลังงานที่ชุมชนทำเองได้ ภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นที่สามารถนำมาเปลี่ยนเป็นพลังงานทดแทนใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นทำได้จริง

“แผนพลังงานชุมชน” คือ สิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกชุมชนที่เข้าร่วมในระยะเวลาที่ต่างกัน พร้อมกับกลไกการทำงานร่วมกัน ระหว่างภาคชุมชนและภาควิชาการ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่พลังงานจังหวัด หรือสำนักงานพลังงานภูมิภาค ซึ่งเป็นตัวแทนกระทรวงพลังงานไปเผยแพร่ความรู้สร้างความเข้าใจ **“พลังงานเรื่องใกล้ตัว”** และนำเสนอเทคโนโลยีพลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทนหลากหลายประเภท ให้ชาวบ้านเลือกนำไปใช้ได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการ เพื่อประโยชน์สูงสุดของการใช้พลังงานอย่างคุ้มค่า และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม คือ การต่อยอด หรือนำเทคโนโลยีที่กระทรวงพลังงานนำมาให้นั้น นำไปประยุกต์ต่อเพื่อการใช้งานที่สะดวก และสอดคล้องกับความต้องการของแต่ละคน แต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน การลองทำ ลองใช้ ให้เห็นผลกระจ่างชัดแล้วจึงบอกต่อ

"สาธิตพร้อมอธิบาย" จึงเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติของวิทยากรตัวคูณพลังงาน หรือนักวางแผนพลังงานชุมชนที่ไม่หวงแหนความรู้ เกิดเครือข่ายวิทยากรตัวคูณพลังงานขึ้นอยู่ในทุกกลุ่มคนของชุมชนไม่ว่าจะเป็นอันดับแรก คือ แกนนำ ต่อมาคือชาวบ้านที่สนใจ และนำไปทำจริงจึงขยายผลต่อกับเพื่อนบ้านใกล้เคียงหรือในหมู่ญาติมิตรกับอีกกลุ่ม คือ เยาวชนที่เป็นพลังเสริมแต่ยั่งยืน

ภาพที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ทำตามแผนพลังงานชุมชนอย่างแข็งขัน คือ เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต สร้างวิถีพลังงานชุมชนที่ไปได้ดีกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จุดเด่นของเทคโนโลยีพลังงานที่ถูกนำไปปรับใช้ ไม่ได้เกิดประโยชน์เฉพาะตัวผู้ปฏิบัติ แต่ยังสร้างผลดีต่อชุมชนคนรอบข้าง และสังคมประเทศโดยรวมเมื่อเราสามารถสร้างทางเลือกการใช้พลังงานทดแทนขึ้นได้เอง และมีการจัดการอย่างครบวงจร การจัดการพลังงานอย่างยั่งยืนจึงเกิดขึ้นได้ภายใต้สองมือของทุกคนที่ช่วยกัน ไม่ต้องหวั่นวิตกกับภาวะความไม่แน่นอนของน้ำมัน ที่ต้องนำเข้าจากต่างประเทศอีกต่อไป

เมื่อยอมรับว่าพลังงานเป็นเรื่องใกล้ตัวการจัดการพลังงานของชุมชนที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนจึงเกิดขึ้นในหลายด้าน อาทิ

1. ด้านเทคโนโลยีพลังงานชุมชนเกิดผลชัดเจนในหลายตำบล ตัวอย่างเช่น ชาว อบต.พลับพลาชัย จ.สุพรรณบุรี สิ่งที่เกิดคือความคึกคักของชุมชนกับการเลือกใช้เทคโนโลยีประหยัดพลังงาน การทำถ่านอัดแท่งจากขี้เถ้าแกลบดำของโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่คล้ายกันกับ อบต.นาหมอบุญ จ.นครศรีธรรมราช ที่ อบต.และบรรดาแกนนำพร้อมใจกันผลักดันเต็มที่ ทั้งคน เครื่องมือ และงบประมาณ ทำให้ยังคงใช้พลังงานเท่าเดิมแต่ค่าใช้จ่ายด้านพลังงานกลับลดลงเรื่อย ๆ โดยมีเทคโนโลยีเพื่อการจัดการพลังงานในแบบเฉพาะของคนนาหมอบุญเป็นเครื่องมือ

2. ด้านการพัฒนาประชาธิปไตย (การมีส่วนร่วม) ตัวอย่างเช่น อบต.ถ้ำรงค์ อ.บ้านลาด จ.เพชรบุรี มีจุดเด่นของการขยายผลแผนพลังงานชุมชน ผ่านกระบวนการจัดทำแผนพลังชุมชนทุกด้านเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของชาวชุมชน ที่มีกิจกรรมพลังงานแทรกอยู่ในวิถีชีวิตประจำวัน และวิถีอาชีพที่เห็นตรงกันว่าต้องเป็นไปเพื่อการอนุรักษ์พลังงานด้วย เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่ให้ใช้จักรยานแทนการใช้รถยนต์

3. ด้านการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (กลุ่มอาชีพด้านพลังงาน) มี 7ชุมชนที่ได้รับการนำเสนอว่าเกิดรูปธรรมจริง คือ อบต.หนองแซง อ.หันคา จ.ชัยนาท อบต.หนองโพรง อ.ศรีมหาโพธิ จ.ปราจีนบุรี อบต.ตาอ็อง อ.เมืองสุรินทร์ จ.สุรินทร์ อบต.กุดน้ำใส อ.น้ำพอง จ.ขอนแก่น อบต.ก้อเอ้ อ.เขื่องใน จ.อุบลราชธานี อบต.ทุ่ง อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี อบต.ท่าข้าม อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

ในทุกชุมชนเกิดอาชีพที่มาจากการต่อยอดเทคโนโลยีพลังงานชุมชนออกมาเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน ทำรายได้เป็นอาชีพเสริม จากผลพวงการบริหารจัดการพลังงานทดแทนในชุมชนไม่ว่าจะเป็นถ่านจากกิ่งไม้ที่เคยไร้ค่าถ่านผลไม้เหลือทิ้งในบรรจุภัณฑ์เก๋ ๆ ใช้ดูดกลิ่นในตู้เย็น น้ำส้มควันไม้ที่ใช้ประโยชน์ได้สารพัด

ที่สำคัญหลายชุมชนเกิดกลุ่มอาชีพช่างผลิตเตาเผาถ่าน เตาซูเปอร์อั้งโล่ประหยัดพลังงาน เตาชีวมวล ในแบบที่ถูกประยุกต์ให้เหมาะกับการใช้ของแต่ละพื้นที่ จำหน่ายให้กับคนในตำบลและนอกพื้นที่

4. ด้านการศึกษา (กิจกรรมการเรียนการสอนด้านพลังงาน) ชุมชนส่วนใหญ่มองภาพความยั่งยืนด้านการจัดการพลังงานชุมชน โดยมุ่งเป้าหมายไปที่การปลูกฝังเด็กและเยาวชน ในรั้วโรงเรียนและในชุมชนเกิดความรู้ ความเข้าใจว่าเรื่องพลังงานเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันของทุกคน และมีพลังงานหลายชนิดสามารถบริหารจัดการให้เกิดความยั่งยืนได้จากทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนสร้างพฤติกรรมการใช้พลังงานอย่างรู้คุณค่า

5. ด้านการท่องเที่ยว (ศูนย์การเรียนรู้เพื่อเป็นที่ศึกษาดูงาน) มีตัวอย่าง 2 ชุมชนที่ทำเรื่องนี้อย่างเข้มข้น คือ อบต.ดอนหญ้านาง อ.ภาชี จ.พระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนที่เน้นการเลือกนำเทคโนโลยีพลังงานไปใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการที่หลากหลายของคนในชุมชน ซึ่งมีทั้งทำนา ทำสวน และค้าขาย รวมทั้งเดินหน้าสร้างจิตสำนึกผ่านการทำงานกับโรงเรียน และนักเรียนในพื้นที่หวังการเรียนรู้ที่ซึมลึกว่าพลังงาน คือ ส่วนหนึ่งของชีวิตที่ต้องใส่ใจและจัดการ จึงเกิดแหล่งเรียนรู้จากการทำจริงกระจายอยู่ทั่วชุมชน

6. ด้านสุขภาวะและสิ่งแวดล้อม ผลอีกด้านหนึ่งของการจัดการพลังงานชุมชนไปใช้อย่างมีเป้าหมาย ดังตัวอย่าง ต.คอรุม อ.พิชัย จ.อุตรดิตถ์ ที่มีสำนักงานพลังงานภูมิภาคที่ 9 เข้ามาเสริมต่อแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ที่ชุมชนทำอยู่เดิมอย่างเข้มแข็งนั้นให้มั่นคงยิ่งขึ้น มีการอบรมทำปุ๋ยอินทรีย์ ซึ่งการลดการใช้สารเคมีจะช่วยให้สุขภาพของคนในชุมชนและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีจุดเผยแพร่ ศูนย์เรียนรู้พลังงาน มีการอบรมการทำไบโอเซล อบรมเผาถ่าน เป็นต้น

7. ด้านบัญชีพลังงานครัวเรือน การทำบัญชีค่าใช้จ่ายด้านพลังงานถือเป็นหัวใจหรือจุดเริ่มต้นของการได้มาซึ่งข้อมูลในการสร้างความร่วมมือหาทางออกของการประหยัดลดค่าใช้พลังงาน แทบทุกชุมชนใช้เป็นเครื่องมือ รวมทั้ง อบต.บางโปร่ง อ.เมืองจ.สมุทรปราการ ที่สำนักงานพลังงานภูมิภาคที่ 1 ได้เข้าไปเชื่อมต่อแนวทางการพัฒนาชุมชนในวิถีเศรษฐกิจพอเพียง ในแบบเฉพาะของสังคมกึ่งเมืองกึ่งอุตสาหกรรม ที่มีทรัพยากรที่จะแปลงมาเป็นพลังงานทดแทนได้นั้นมีน้อย ชุมชนจึงเดินหน้าด้วยการสร้างจิตสำนึกกับเครื่องมือ “บัญชีพลังงานครัวเรือน” ที่ไม่ต้องลงทุน เพราะทุกคนทำได้ด้วยตัวเองและทำได้ตลอดเวลา

นี่คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการรู้จักการบริหารจัดการและการใช้พลังงานชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นวิถีพลังงานชุมชนของคนพอเพียง ที่กำลังขยายผลออกไปอย่างกว้างขวาง และเราทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ และเริ่มได้ตลอดเวลา เราสามารถช่วยจัดการกับปัญหาพลังงานให้หมดไปได้ เมื่อเรารู้จักพึ่งตนองและใช้ชีวิตด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน อันเป็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่จะนำไปสู่การจัดการพลังงานชุมชนอย่างยั่งยืน

กิจกรรมที่ 2

ใบงานที่ 2

จากข้อความต่อไปนี้ ให้ผู้เรียน วิเคราะห์เขียนส่งอาจารย์ประจำกลุ่ม และ นำเสนอเพื่อแลกเปลี่ยน

"การโฆษณาในจอทีวี และวิทยุปัจจุบัน ถ้ายังโฆษณากันอย่างบ้าเลือดอยู่อย่างนี้ จะไปสอนให้คนไม่ซื้อไม่จ่าย และให้บริโภคตามความจำเป็นได้อย่างไร ในเมื่อปล่อยให้มีการกระตุ้นการบริโภคแบบเอาเป็นเอาตายอยู่เช่นนี้ ผู้คนก็คิดว่า อะไรที่ตัวเองต้องการต้องเอาให้ได้ ความต้องการถูกทำให้กลายเป็นความจำเป็นไปหมด"

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

บทที่ 3
การแก้ปัญหาชุมชน

สาระสำคัญ

การแก้ปัญหาชุมชนโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยพื้นฐานก็คือการพึ่งพาตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรเป็นขั้นตอน รอบคอบ ระมัดระวัง พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะพอควร ความสมเหตุสมผล และการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง การสร้างความสามัคคีให้เกิดบนพื้นฐานของความสมดุล ในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรวมถึงเศรษฐกิจ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

1. สำรวจและวิเคราะห์ปัญหาของชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. อธิบายแนวทางพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม ตามหลักแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้
3. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา หรือพัฒนาชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
4. มีส่วนร่วมในการส่งเสริม เผยแพร่ ขยายผลงานการปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของบุคคล ชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 ปัญหาของชุมชน
เรื่องที่ 2 การจัดทำแผนชุมชน
เรื่องที่ 3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง เพื่อแก้ไขปัญหาชุมชน

เรื่องที่ 1 ปัญหาชุมชน

ในแต่ละชุมชนจะมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับบริบทของชุมชน แต่โดยทั่วไป เราสามารถแบ่งปัญหาของชุมชน ออกในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านการศึกษา อาทิเช่น จำนวนผู้ไม่รู้หนังสือ ระดับการศึกษาของประชาชนอัตราการศึกษาในระดับต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นต้น

2. ปัญหาด้านสุขภาพอนามัย ได้แก่ ภาวะทุโภชนาการ คนพิการ โรคติดต่อ โรคประจำตัว อัตราการตายของทารกแรกเกิด สถานพยาบาลในชุมชน การรับบริการด้านสาธารณสุข เป็นต้น

3. ปัญหาด้านสังคม การเมือง การปกครอง ได้แก่ การเกิดอาชญากรรม แหล่งอบายมุข ความขัดแย้งทางการเมือง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ

4. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติได้แก่ ปัญหามลภาวะต่าง ๆ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ของมูลฝอยกับธรรมชาติต่าง ๆ

5. ปัญหาด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ การสืบทอด อนุรักษ์และการปฏิบัติศาสนกิจของประชาชน ที่ส่งผลถึง ความรัก และความสามัคคีของคนในชาติ เช่น

- ด้านการศึกษา
- สุขภาพอนามัย
- ด้านสังคม/การเมืองการปกครอง
- สิ่งแวดล้อม
- ศาสนาวัฒนธรรม คุณธรรม

ควรแยกปัญหาเป็นด้าน ๆ มากกว่าการยกมาเป็นอย่าง ๆ ให้ผู้เรียนจำแนกและค้นหาปัญหาในชุมชนของตนเอง

แนวทางการแก้ปัญหาชุมชน

เน้นเรื่องปัญหา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เอาปัญหามาเป็นตัวตั้ง แล้วหาแนวทางจัดการหรือแก้ปัญหานั้น ๆ ชุมชนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ดูที่ปัญหาว่ามีอยู่และแก้ไขไปอย่างไร

เน้นเรื่องอำนาจ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มองตัวอำนาจเป็นสำคัญชุมชนเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่อย่างไร ดูที่ใครเป็นคนจัดการ อำนาจในการเปลี่ยนแปลงอยู่ที่ไหน ศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นหรือไม่ และสุดท้ายมีการเปลี่ยนโครงสร้างอำนาจหรือไม่

เน้นการพัฒนา เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เน้นที่พลังจากภายในชุมชน ดำเนินการเปลี่ยนแปลงชุมชนโดยการตัดสินใจ การกระทำของคนในชุมชนเอง ไม่ได้ไปเปลี่ยนที่คนอื่นหากเป็นการเปลี่ยนที่ชุมชน และไม่ได้เอาตัวปัญหาเป็นตัวตั้ง แต่เป็นความพยายามที่จัดสร้างชุมชนที่พึ่งตนเอง และสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

เรื่องที่ 2 การจัดทำแผนชุมชน

การแก้ปัญหาชุมชนที่เป็นรูปแบบและขั้นตอน น่าจะใช้การแก้ปัญหาในรูปแบบชุมชน โดยชุมชนจะต้องมีคณะทำงานที่มาจากหลายภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของชุมชนด้วยตนเอง โดยนำเอาปัญหา และประการณ์ของชุมขน มาวิเคราะห์ จัดลำดับและแนวทางการแก้ไข มาร่วมกันพิจารณา ปัญหาในบางเรื่อง ชุมชนสามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง ปัญหาใหญ่ ๆ และซับซ้อนอาจต้องจัดทำเป็นโครงการ ประสานงาน หน่วยงาน องค์การภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่มีการรับผิดชอบ และมีศักยภาพโดยตรง ตลอดจนโครงการของรัฐบาล

การจัดทำแผนชุมชนน่าจะเป็นเนื้อหา สาระหนึ่งที่ ชุมชนจะต้องได้รับการฝึกฝน เพราะในปัจจุบันนี้ ทางราชการได้ใช้แนวทางของแผนชุมชนเป็นแนวทางในการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นโครงการ กองทุนเศรษฐกิจพอเพียง โครงการ SML และโครงการขององค์การต่าง ๆ แม้กระทั่ง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

เรื่องที่ 3 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาชุมชน

ด้านจิตใจ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ / มีจิตสำนึกที่ดี / เอื้ออาทร / ประนีประนอม นึกถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

ด้านสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน / รู้รักสามัคคี / สร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาดและรอบคอบ / เลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด / ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด

ด้านเทคโนโลยี รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม(ภูมิสังคม) / พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเองก่อน / ก่อให้เกิดประโยชน์กับคนหมู่มาก

การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

- โดยพื้นฐานก็คือ การพึ่งพาตนเอง เป็นหลัก การทำอะไรเป็นขั้นตอน รอบคอบระมัดระวัง
- พิจารณาถึงความพอดี พอเหมาะพอควร ความสมเหตุสมผลและการพร้อมรับความเปลี่ยนแปลง
- การสร้างสามัคคีในเกิดขึ้นบนพื้นฐานของความสมดุลในแต่ละสัดส่วนแต่ละระดับ
- ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ สังคม เทคโนโลยีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงเศรษฐกิจการ

5. จัดระเบียบชุมชน

1. การช่วยตนเอง (Self – help) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชุมชนค้นหาปัญหา รับสมัครสมาชิก และให้บริการกันเอง โดยรับความช่วยเหลือจากภายนอกให้น้อยที่สุด

2. การสร้างพันธมิตร (Partnership) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงการดำเนินการโดยคนในชุมชนที่มีปัญหา รวมตัวกันรับความช่วยเหลือจากภายนอก โดยเฉพาะด้านการเงิน

3. การทำงานร่วมกัน (Co production) หมายถึงการจัดตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนขึ้นมารับผิดชอบกิจกรรมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

4. การกดดัน (Pressure) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่คนในชุมชนค้นหาประเด็นปัญหาของตนมาจัดการ แต่เป็นการจัดการภายใต้กฎเกณฑ์ของบ้านเมือง ด้วยการโน้มน้าวให้นักการเมืองและข้าราชการเปลี่ยนแปลงนโยบาย

5. การประท้วงคัดค้าน (Protest) หมายถึงการรวมตัวกันของประชาชน และมีการจัดระเบียบที่มุ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนอปลงระบบเศรษฐกิจและการเมือง

ทำอย่างไรจึงจะจัดชุมชนให้มีการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ
กิจกรรมที่ชุมชนต้องรับผิดชอบคือ

- ตั้งคณะกรรมการบริหาร
- ประเมินสภาพของชุมชน
- เตรียมแผนการปฏิบัติงาน
- หาทรัพยากรที่จำเป็น
- ทำให้แน่ใจว่ากิจกรรมของชุมชนทั้งหมด จะต้องมีการติดตามและการบริหารที่มีประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับการปฏิบัติงาน

การประเมินสภาพชุมชน

- ชุมชนการดำเนินกิจกรรมของตนเองโดยอิงข้อมูลสารสนเทศ
- วิเคราะห์ชุมชนหรือเรื่องราวของชุมชน คณะกรรมการบริหารจะต้องทำการประเมินด้วยคณะกรรมการเอง
- มองปัญหาและหาทางแก้ไข ทรัพยากรและข้อจำกัด
- ประเมินสิ่งที่ค้นพบให้ผสมผสานกันเป็นองค์รวมที่จะเสนอให้ชุมชนได้รับทราบ
- การประเมินเป็นสิ่งที่ต้องกระทำก่อนที่จะมีการวางแผนปฏิบัติงานของชุมชนให้แน่ใจว่าชุมชนมีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกันกับสิ่งที่คณะบริหารได้สังเกตมา และเป็นความเห็นร่วมกันเกี่ยวกับธรรมชาติ และขอบเขตของปัญหาและศักยภาพ

การเตรียมแผนปฏิบัติการชุมชน

- ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง
- การตัดสินสิ่งที่ต้องการเฝ้าสังเกตสิ่งที่มีอยู่ และทำความเข้าใจขั้นตอนที่ต้องการเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการทั้งหลายทั้งปวง คือพื้นฐานการวางแผน

- เนื้อแท้ของการวางแผนการจัดการ
  - เราต้องการอะไร
  - เรามีอะไรอยู่ในมือ
  - เราจะใช้สิ่งที่อยู่ในมืออย่างไร ให้ได้สิ่งที่เราต้องการ
  - อะไรจะเกิดขึ้นเมื่อเราทำ

แผนปฏิบัติการของชุมชน ควรชี้ให้เห็นถึง

- เดี๋ยวนี้ ชุมชนเป็นอย่างไร
- เมื่อสิ้นสุดแผนแล้วต้องการที่จะเป็นอย่างไร
- จะได้อะไรจากการเปลี่ยนแปลง

- คณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ร่างแผนปฏิบัติจากข้อมูลสะท้อนกลับของชุมชน จากการประเมินปัจจุบันร่างแผนปฏิบัติการ ควรนำเสนอต่อชุมชนทั้งหมดเพื่อการปรับแผนและการอนุมัติจากชุมชน

กิจกรรมที่ 3

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม กลุ่มละ 5-10 คน ศึกษาปัญหาของชุมชน จัดปัญหาเป็นกลุ่ม ๆ และหาแนวทางแก้ปัญหา

ใบงานที่ 3

ท่านคิดอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นต่อไปนี้

“มีเรื่องจริงเกี่ยวกับน้าสาวกับหลานชายจากปลายทุ่งอยุธยาซึ่งมีทั้งปลาและพืชผักพื้นบ้านอุดมสมบูรณ์ น้ามีการศึกษาสูงจึงย้ายไปเป็นครูอยู่ในเมืองใหญ่ เวลากลับไปเยี่ยมบ้านเธอจะรับประทานอาหารจำพวกปลาและผักพื้นบ้านด้วยความพอใจ ส่วนหลานชายมักบ่น ว่าปลาและผักพื้นบ้านเป็นอาหารล้าสมัย หนุ่มน้อยคนนั้นจึงชอบขับมอเตอร์ไซค์เข้าไปในตลาดเพื่อรับประทานอาหารทันสมัย ได้แก่บะหมี่สำเร็จรูป น้ำอัดลม ขนมกรุบกรอบ”

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

กิจกรรมที่ 4

ให้ผู้เรียนแบ่งกลุ่ม 5-10 ให้วิจารณ์ สถานการโลกว่าเหตุใดประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าอย่างประเทศสหรัฐอเมริกาจึงประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ

ใบงานที่ 4

ให้ผู้เรียน บันทึก สาเหตุที่ทำให้ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก

....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....
....

บทที่ 4
สถานการณ์ของประเทศไทย และสถานการณ์โลกกับความพอเพียง

สาระสำคัญ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้เกิดการพิจารณาอย่างรอบด้าน มีความรอบคอบ และระมัดระวังในการวางแผนและการดำเนินงานทุกขั้นตอน เพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อการพัฒนา เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงการมีรากฐานที่มั่นคงแข็งแรง สร้างการเจริญเติบโตอย่างมีลำดับขั้นตอน สามารถยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งทางกายภาพและทางจิตใจควบคู่กัน หลักการของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิได้ขัดกับกระแสโลกาภิวัฒน์ ตรงกันข้ามกลับส่งเสริมให้กระแสโลกาภิวัฒน์ได้รับการยอมรับมากขึ้น ด้วยการเลือกรับการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบในแง่ดีต่อประเทศ ในขณะเดียวกันต้องสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการเปลี่ยนแปลงในแง่ที่ไม่ดีและไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพื่อจำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับไม่ก่อความเสียหายหรือไม่เป็นอันตรายร้ายแรงต่อประเทศ

ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง

ตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์และเลือกแนวทางหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลและพร้อมรับต่อความเปลี่ยนแปลงของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัฒน์

ขอบข่ายเนื้อหา

เรื่องที่ 1 สถานการณ์โลกปัจจุบัน
เรื่องที่ 2 สถานการณ์พลังงานโลกกับผลกระทบเศรษฐกิจไทย

เรื่องที่ 1 สถานการณ์โลกปัจจุบัน (ช่วงปี 2551-2552)

เมื่อสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาเศรษฐกิจของตน สู่สูงสุดของทุนนิยมโลก เนื่องจากตลาดทุนจากทั่วโลกหลั่งไหลสู่ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเอเซียและขยายตัวออกไปทั่วโลก สต๊อกทุนจำนวนมหาศาลในแต่ละประเทศ ไม่สามารถนำไปลงทุนได้ เนื่องจากเศรษฐกิจชะลอตัวถึงขั้นวิกฤติ เม็ดเงินจากสต๊อกทุน ทั่วทุกมุมโลกได้ไหลบ่าทะลักสู่ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา ปัญหาจากการเติบใหญ่ของทุนในสหรัฐอเมริกาก็คือการขยายพื้นที่การลงทุน เพื่อกระจายทุนออกไป ในขอบเขตปริมณฑลให้กว้างที่สุด เพื่อรองรับการขยายตัวของทุน ที่นับวันจะเติบใหญ่

ปี พ.ศ.2541 ขณะที่วิกฤตเศรษฐกิจกำลังเป็นภัยคุกคามประเทศต่าง ๆ จากทั่วโลก ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา กลับพุ่งทะยานอย่างรวดเร็ว ดัชนีหุ้น Dow Jones พุ่งทะยานทะลุ 10,000 จุดเป็นครั้งแรก และสูงสุดกว่า 11,000 จุด Nasdaq สูงกว่า 3,800 จุดสร้างความเลื่อมใสศรัทธา งุนงง และไม่เข้าใจต่อเศรษฐกิจอเมริกา ที่สวนทางกับวิกฤตเศรษฐกิจโลก ซึ่งจริง ๆ แล้วเป็นเรื่องที่สามารถทำความเข้าใจได้ไม่ยาก เมื่อสต๊อกทุนในแต่ละประเทศไม่สามารถนำไปลงทุนภายในประเทศได้ และความเชื่อมั่นในตลาดทุนอเมริกา ยังคงอยู่ในความรู้สึกที่ดีของนักลุงทุน ดังนั้น ทุนจากทั่วทุกมุมโลกจึงหลั่งไหลเข้าสู่ตลาดทุนในอเมริกา เมื่อตลาดทุนในอเมริกาไม่ได้เติบโตบนพื้นฐานของความเป็นจริง การเติบทางเศรษฐกิจแบบฟองสบู่ของสหรัฐอเมริกา จึงน่าจะยืนอยู่ได้ไม่นาน

ปี 2001 ปฐมวัยย่างก้าวแรก ของรอบพันปีที่ 3 บริษัทยักษ์ใหญ่ในสหรัฐอเมริกาเริ่มทะยอย ประกาศผลประกอบการกำไรที่ลดลง และการประกาศปลดพนักงาน เช่นเมื่อเดือนธันวาคม 2543 เจเนอรัล มอเตอร์ส(จีเอ็ม) ปลดพนักงาน 15,000 คน วันพุธที่ 24 มกราคม 2544 ลูเซนต์เทคโนโลยี ผู้ผลิตอุปกรณ์โทรศัพท์ยักษ์ใหญ่ประกาศปลดพนักงาน 16,000 ตำแหน่ง เวิร์ลพูลผู้ผลิตเครื่องใช้ไฟฟ้าปลดพนักงาน 6,000 คน เอโอแอล ไทม์ วอร์เนอร์ กิจการสื่อยุคใหม่จากการผนวกระหว่างอเมริกา ออนไลน์ กับ ไทม์ วอร์เนอร์ ปลดพนักงาน 2,000 คน

การแกว่งตัวอย่างไร้ทิศทางและไม่ชัดเจนของตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา เริ่มที่จะผันผวนและไม่แน่นอน นักลงทุนเริ่มไม่แน่ใจต่อความเชื่อมั่นตลาดทุนอเมริกา และเมื่อนายคิอิชิ มิยาซาวา รัฐมนตรีคลังญี่ปุ่น กล่าวเมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2544 ในการชี้แจงต่อคณะกรรมาธิการงบประมาณของวุฒิสภา ยอมรับความปราชัยทางเศรษฐกิจอย่างเป็นทางการครั้งแรก หลังจากที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นผุกร่อนเป็นปัญหายืดยื้อยาวนานมาร่วม 10 ปี ว่า ฐานะการเงินของประเทศกำลังย่ำแย่เต็มที หรืออาจกล่าวได้ว่า ใกล้จะล้มละลายแล้ว สัปดาห์รุ่งขึ้นหลังการแถลงของมิยาซาวา ตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา นำโดย NASDAQ ล่วงลงกว่า 30% ตามด้วย Dow Jones, S&P และตลาดทุนทั่วโลก พังทะลายลงทันที จอร์จ บุช เรียกสถานการณ์นี้ ว่าเป็น **World Stock Crisis**

ขณะที่นักลงทุนจากทั่วโลก เกิดความไม่เชื่อมั่นตลาดทุนในสหรัฐอเมริกา เหตุการณ์ความตึงเครียดในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ในช่วงของเดือนมีนาคม 2544 ไล่ตั้งแต่การประกาศจะพัฒนาขีปวุธป้องกันตนเองของสหรัฐอเมริกา การจับตัว มิโลเซวิช อดีตผู้นำ ยูโกสลาเวีย การต่อสู้ของชาวปาเลสไตน์ ที่พัฒนาจากการขว้างก้อนอิฐก้อนดิน มาเป็นการวางระเบิดและมีการใช้ปืน ความตึงเครียดในเชสเนีย การทำลายพระพุทธรูปที่ใหญ่ที่สุดในโลกของกลุ่มตาลีบัน ในอัฟกานิสถาน ได้สร้างแผลลึกในจิตใจของชาวพุทธ ต่อชาวมุสลิม องค์ทะไลลามะธิเบต เยือนใต้หวัน เรือดำน้ำอเมริกาโผล่ที่เกาะแห่งหนึ่งในญี่ปุ่นโดยไม่มีการแจ้งล่วงหน้า สหรัฐอเมริกาประกาศขายอาวุธแก่ใต้หวัน ปิดท้ายด้วยการยั่วยุจีน ด้วยการใช้เครื่องสอดแนมบินรุกล้ำเข้าไปในน่านฟ้าจีน กระทั่งทำให้จีนต้องใช้เครื่องบินขับไล่สองลำขึ้นบังคับให้เครื่องบินสอดแนมของสหรัฐลงจอดบนเกาะไหหลำเหตุการณ์ที่เกิดความตึงเครียดดังกล่าว ล้วนเกิดขึ้นในเดือนมีนาคม ขณะที่วิกฤตตลาดทุนของสหรัฐอเมริกากำลังเกิดขึ้นพอดี โดยเบื้องลึกจะเกิดจากการสร้างสถานการณ์โดยสหรัฐอเมริกาหรือไม่ก็ตาม ภายในระยะเวลาเพียงหนึ่งเดือน ดัชนีตลาดหุ้น Dow Jones ก็ดีดกลับขึ้นมายืนอยู่ในระดับที่สูงกว่าเดือนมกราคมเสียอีก ทั้งที่เศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกา ยังตกอยู่ในภาวะที่เลวร้าย

สถานการณ์เศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา – ญี่ปุ่น กำลังจะนำไปสู่วิกฤตเศรษฐกิจทุนนิยม การเตรียมพร้อมของสหรัฐอเมริกาในการตั้งรับ และเปิดแนวรุกต่อสถานการณ์ดังกล่าวมานานกว่า 20 ปี นั่นก็คือการเตรียมพร้อมด้านยุทธศาสตร์ “การทำสงครามเลี้ยงเศรษฐกิจ” เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ได้พัฒนาปัจจัยการผลิตสู่ยุค IT (Information Technology) ดังนั้น ยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี ทางสงคราม ได้ถูกพัฒนารูปแบบสงครามสู่ยุค IT ขณะที่รูปแบบยุทธศาสตร์ - ยุทธปัจจัย ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ยังคงใช้รูปแบบของสงครามในยุคอุตสาหกรรม (บางประเทศมหาอำนาจอย่าง จีน –รัฐเซีย รูปแบบสงครามอาจพัฒนาสู่ยุค IT แล้ว แต่ยังไม่มีการสาธิต เช่นสหรัฐอเมริกาที่ได้ผ่านการสาธิตแล้วในสงครามอ่าว)

ประเทศจีนหลังจากที่ เติ้งเซี่ยวผิง ได้ประกาศนโยบายสี่ทันสมัย นำประเทศจีนสู่การพัฒนาด้านพลัง การผลิต ด้วยนโยบาย หนึ่งประเทศสองระบบ ทำให้ GDP จีน เติบโตระหว่าง 8–12% มาโดยตลอด แม้ปัจจุบันที่วิกฤตเศรษฐกิจโลกส่งผลกระทบกับทุกประเทศ การเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน ก็ยังยืนอยู่ในระดับ7-8% จากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนดังกล่าว ย่อมที่จะไปกระทบ และขัดขวางต่อผลประโยชน์ของสหรัฐอเมริกา ในการที่จะแผ่อิทธิพลสู่การเป็นจักรวรรดินิยมจ้าวโลก ดังนั้น ความพยายามในการที่จะทำลายจีนให้อ่อนกำลังลง ด้วยการแยกสลายจีนจาก 8 เขตปกครองตน ให้เป็นแปดประเทศเช่นเดียวกับรัฐเซียจึงนับเป็นสุดยอดของยุทธศาสตร์ อันจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเป็นจักรวรรดินิยมจ้าวโลก

เรื่องที่ 2 สถานการณ์พลังงานโลกกับผลกระทบเศรษฐกิจไทย

ปัญหาเร่งด่วนในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อเกือบทุกประเทศในโลก คือ การที่ราคาน้ำมันได้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในช่วงเวลา 4-5 ปีที่ผ่านมา และ ดูเหมือนน้ำมันในปีนี้ (พ.ศ.2551) จะแพงสูงสุดเป็นประวัติการณ์แล้ว ภาวะน้ำมันแพงทำให้ต้นทุนด้านพลังงาน (โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการขนส่ง) สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มีผลลูกโซ่ต่อไปยังราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ นอกจากจะทำให้ ค่าครองชีพสูงขึ้นมากแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ผลกระทบเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการประท้วงของกลุ่ม ผู้ที่ต้องแบกรับภาระ เช่น คนขับรถบรรทุก และ ชาวประมงในหลายประเทศ รวมทั้งการเรียกร้องให้รัฐบาลยื่นมือเข้ามาแทรกแซงและให้ความช่วยเหลือ ปัญหาราคาน้ำมันแพงมากในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์น้ำมันครั้งที่ 3 ของโลกก็ว่าได้

<u>7 ปัจจัย ต้นเหตุน้ำมันแพง !</u>

ราคาน้ำมันดิบในตลาดโลกเริ่มขยับตัวขึ้นสูงอย่างเห็นได้ชัดในปี 2547 โดยราคาน้ำมันดิบ สูงขึ้นบาร์เรลละประมาณ $10 เป็นกว่า $38 ต่อบาร์เรล และหลังจากนั้นเป็นต้นมา ราคาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นโดยตลอด จะมีลดลงบ้างในบางครั้งเป็นช่วงสั้น ๆ เท่านั้น โดยความผันผวนของราคามีมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงเป็นไปในทางเพิ่มมากกว่าทางลด
ในช่วงปลายปี 2550 ราคาน้ำมันดิบพุ่งสูงเกิน $100 ต่อบาร์เรล ซึ่งนอกจากจะเป็นระดับที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์ในรูปของราคาปีปัจจุบัน ในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2551 ราคาน้ำมันก็ยังคง ขยับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง และอยู่ในระดับกว่า $130 ต่อบาร์เรลในสัปดาห์ที่ 2 ของเดือนมิถุนายน 2551 มีบทความข้อเขียนจำนวนมากที่ได้วิเคราะห์และอธิบายสาเหตุของภาวะน้ำมันแพงดังกล่าว ส่วนใหญ่มีประเด็นที่เหมือนกันและสอดคล้องกัน ดังนี้

1) กำลังการผลิตส่วนเกิน (excessproduction capacity) ในตลาดน้ำมันดิบอยู่ในระดับที่ค่อนข้างต่ำมาตลอด 5 ปีที่ผ่านมา ทั้งนี้ เป็นผลจากการที่ประเทศ ผู้ผลิตน้ำมันหลายแห่งขาดแรงจูงใจในการขยายกำลังการผลิตในช่วงที่ราคาน้ำมันอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำในช่วงทศวรรษ 1990 หน่วยงานพลังงานของสหรัฐ (EIA) รายงานว่า ในเดือนกันยายน 2550 OPEC มีกำลังการผลิตส่วนเกินเพียง 2 ล้านบาร์เรลต่อวัน (ประมาณ 2% ของปริมาณการใช้น้ำมันของโลก) โดยประมาณ 80% ของส่วนเกินนี้อยู่ในซาอุดีอาระเบียเพียงประเทศเดียว

2) การผลิตน้ำมันจากแหล่งใหม่ ๆ ในโลก เริ่มมีต้นทุนที่สูงมากขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแหล่งน้ำมันขนาดใหญ่ ๆ ถูกค้นพบและใช้งานเป็นส่วนใหญ่แล้ว ยังเหลืออยู่ก็จะเป็นแหล่งน้ำมันขนาดเล็ก หรือที่มีคุณภาพต่ำ หรือที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร/น้ำทะเลลึก ๆ ซึ่งมีต้นทุนการสำรวจและการผลิตที่สูงมาก มีการวิเคราะห์ พบว่าในปัจจุบันต้นทุนการผลิตน้ำมันในปริมาณ 4 ล้านบาร์เรลต่อวัน (คิดเป็น 5% ของปริมาณการผลิตของโลกในปัจจุบัน) มีต้นทุนการผลิตสูงถึง $70 ต่อบาร์เรล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ ทรายน้ำมัน (tars sands) ในแคนาดา ซึ่งเริ่มผลิตออกมาแล้ว และมีต้นทุนการผลิตไม่ต่ำกว่า $60 ต่อบาร์เรล

3) ในประเทศผู้ผลิตและส่งออกน้ำมันรายใหญ่หลายราย การผลิตน้ำมันมีโอกาสหยุดชะงักได้ (supply disruption) เพราะเหตุจากความไม่สงบทางการเมือง สงคราม และภัยธรรมชาติ เหตุการณ์สำคัญที่บ่งชี้ถึงปัญหานี้ ได้แก่ การบุกอิรักของกองทัพสหรัฐในปี 2546 ทำให้กำลังการผลิตน้ำมันของอิรักลดลงระดับหนึ่ง และความไม่สงบซึ่งยังคงเกิดขึ้นในประเทศหลังจากนั้น ยังเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการผลิตและการส่งออกน้ำมันของอิรักให้กลับไปสู่ระดับปกติ

ความขัดแย้งระหว่างอิหร่านกับประเทศตะวันตกเกี่ยวกับโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของอิหร่าน (ซึ่งเป็นผู้ผลิตน้ำมันมากเป็นอันดับที่ 4 ของโลก) ก่อให้เกิดความตึงเครียดในภูมิภาคตะวันออกกลางระหว่างอิหร่านและสหรัฐ โดยอิหร่านประกาศว่าจะใช้น้ำมันเป็นอาวุธเพื่อตอบโต้มาตรการคว่ำบาตรของสหรัฐ และในปี 2551 ได้มีการเผชิญหน้ากันระหว่างทหารอิหร่านและทหารสหรัฐในบริเวณช่องแคบฮอร์มุซ ซึ่งเป็นทางผ่านสำคัญสำหรับการขนส่งน้ำมันจากตะวันออกกลาง

พายุเฮอร์ริเคนในแถบอ่าวเม็กซิโกในเดือนกันยายน 2548 มีผลกระทบต่อแท่นผลิตน้ำมันของเม็กซิโก และโรงกลั่นที่ตั้งอยู่ตอนใต้ของสหรัฐ มีผลให้ราคาน้ำมันเบนซินในสหรัฐเพิ่มสูงขึ้นเป็น $3 ต่อแกลลอน ซึ่งเป็นระดับที่สูงสุดในรอบ 25 ปี

ผู้ก่อการร้ายในไนจีเรียคุกคามแหล่งผลิตน้ำมันหลายครั้ง ทำให้ประมาณการผลิตและส่งออกน้ำมันจากไนจีเรียลดลงประมาณ 500,000 บาร์เรลต่อวัน
ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลเวเนซุเอลาและรัฐบาลสหรัฐ ทำให้การนำเข้าน้ำมันจากเวเนซุเอลาของสหรัฐมีความเสี่ยงมากขึ้น

4) ในหลายประเทศที่ส่งออกน้ำมันได้ มีการผลิตน้ำมันในปริมาณที่ลดลงไป เพราะปริมาณสำรองเริ่มมีข้อจำกัดมากขึ้น ในขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำมันในประเทศเหล่านี้ก็เพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของประชากรและเศรษฐกิจด้วย ทำให้หลายประเทศต้องลดการส่งออกลง เช่น อินโดนีเซีย เม็กซิโก นอร์เวย์ และอังกฤษ ในระหว่างปี 2005 ถึง 2006 การบริโภคน้ำมันภายในประเทศผู้ส่งออก 5 อันดับแรก คือ ซาอุดีอาระเบีย รัสเซีย นอร์เวย์ อิหร่าน และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ ได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 5.9 และมีปริมาณการส่งออกลดลงกว่าร้อยละ 3 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้านี้ หรือในกรณีของอินโดนีเซียที่รัฐบาลมีการอุดหนุนผู้บริโภคภายในประเทศ และกรณีของซาอุดีอาระเบียที่ราคาน้ำมันเบนซินในประเทศอยู่ที่ 5 บาทต่อลิตร ขณะที่มาเลเซียอยู่ในระดับ 20 บาทต่อลิตร จึงทำให้เกิดการคาดการณ์ว่าปริมาณการส่งออกน้ำมันดิบของประเทศผู้ส่งออกน้ำมันจะลดลงถึง 2.5 ล้านบาร์เรลต่อวันภายในช่วง 10 ปีนี้ เมื่อไม่กี่เดือนมานี้ข่าวว่ารัฐบาลอินโดนีเซียกำลังพิจารณาจะถอนตัวจากการเป็นสมาชิก OPEC เพราะอินโดนีเซียจะไม่สามารถส่งออกน้ำมันได้อีกต่อไปในอนาคตอันใกล้นี้

5) นอกจากกำลังการผลิตส่วนเกินของน้ำมันดิบจะมีน้อย กำลังการกลั่นน้ำมันของโลกก็มีปัญหาคอขวด โดยมีส่วนเกินน้อยกว่า 1 ล้านบาร์เรลต่อวัน ในขณะเดียวกันตลาดน้ำมันมีแนวโน้มต้องการใช้น้ำมันชนิดเบาและสะอาดมากขึ้น จึงสร้างแรงกดดันให้โรงกลั่นน้ำมันต้องลงทุนปรับปรุงคุณภาพอีกด้วย ข้อจำกัดนี้จึงทำให้ราคาผลิตภัณฑ์น้ำมันมีราคาสูงขึ้นเพิ่มไปจากการเพิ่มของราคาน้ำมันดิบ และกำไรของโรงกลั่นน้ำมันอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงมาโดยตลอด เป็นที่น่าสังเกตด้วยว่าสหรัฐซึ่งเป็นผู้ใช้น้ำมันรายใหญ่ที่สุดของโลกไม่ได้ก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมัน แห่งใหม่มาเลยตั้งแต่ทศวรรษ 1970

6) ถึงแม้ว่าราคาน้ำมันระหว่างปี 2546 ถึงปี 2550 จะสูงขึ้นกว่า 3 เท่าตัวแล้ว แต่ความต้องการใช้น้ำมันของโลกก็ไม่ได้ลดลงเลย กลับยังคงเพิ่มขึ้นในอัตรา 3.55% ในปี 2548 และในอัตราที่ยังสูงกว่า 1% ใน ปีต่อ ๆ มา ปรากฏการณ์เช่นนี้แตกต่างจากที่เกิดขึ้นในช่วงวิกฤตน้ำมันสองครั้งแรก (ปี 2516/17 และปี 2522/23) ซึ่งเราพบว่าราคาน้ำมันที่สูงขึ้นมากทำให้ความต้องการน้ำมันลดลงในปีต่อมา ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา เศรษฐกิจโลกยังขยายตัวได้ ค่อนข้างดี และดูเหมือนจะยังไม่ได้รับผลกระทบจากภาวะราคาน้ำมันแพงมากนัก จีนและอินเดียเป็นผู้ใช้พลังงานที่มีอิทธิพลต่อตลาดน้ำมันโลก

7) กองทุนประเภท hedge funds หันไปลงทุนซื้อขายเก็งกำไรในตลาดน้ำมันล่วงหน้ามากขึ้น ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงการลงทุนในรูปของเงินดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งในระยะหลังมีแนวโน้มอ่อนค่าลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับเงินสกุลอื่น ๆ เนื่องจากภาวะตลาดน้ำมันตามที่กล่าวมาแล้วชี้ให้เห็นว่าราคาน้ำมันมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น ผู้จัดการกองทุนเหล่านี้จึงเก็งกำไรโดยการซื้อน้ำมันไว้ล่วงหน้าเพื่อขายเอากำไรในอนาคต ส่งผลให้ราคาน้ำมันทั้งในตลาด spot และตลาดล่วงหน้าสูงขึ้นอีกระดับหนึ่ง

ปรากฏการณ์โลกร้อนและปรากฏการณ์เรือนกระจก

ค่าผิดปรกติของอุณหภูมิเฉลี่ยที่ผิวโลกที่เพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2403–2549 เทียบกับอุณหภูมิระหว่างพ.ศ. 2504–2533 ค่าเฉลี่ยอุณหภูมิผิวพื้นที่ผิดปกติที่เทียบกับอุณหภูมิเฉลี่ยระหว่างปี พ.ศ. 2538 ถึง พ.ศ. 2547

ในช่วง 100 ปีที่ผ่านมา นับถึง พ.ศ. 2548 อากาศใกล้ผิวดินทั่วโลกโดยเฉลี่ยมีค่าสูงขึ้น 0.74 ± 0.18 องศาเซลเซียส ซึ่งคณะกรรมการระหว่างรัฐบาลว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Intergovernmental Panel on Climate Change: IPCC) ของสหประชาชาติได้สรุปไว้ว่า “จากการสังเกตการณ์การเพิ่มอุณหภูมิโดยเฉลี่ยของโลกที่เกิดขึ้นตั้งแต่กลางคริสต์ศตวรรษที่ 20 (ประมาณตั้งแต่ พ.ศ. 2490) ค่อนข้างแน่ชัดว่าเกิดจากการเพิ่มความเข้มของแก๊สเรือนกระจกที่เกิดขึ้นโดยกิจกรรมของมนุษย์ที่เป็นผลในรูปของปรากฏการณ์เรือนกระจก” ปรากฏการณ์ธรรมชาติบางอย่าง เช่น ความผันแปรของการแผ่รังสีจากดวงอาทิตย์และการระเบิดของภูเขาไฟ อาจส่งผลเพียงเล็กน้อยต่อการเพิ่มอุณหภูมิใน

ช่วงก่อนยุคอุตสาหกรรมจนถึง พ.ศ. 2490 และมีผลเพียงเล็กน้อยต่อการลดอุณหภูมิหลังจากปี 2490 เป็นต้นมา ข้อสรุปพื้นฐานดังกล่าวนี้ได้รับการรับรองโดยสมาคมและสถาบันการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ไม่น้อยกว่า 30 แห่ง รวมทั้งราชสมาคมทางวิทยาศาสตร์ระดับชาติที่สำคัญของประเทศอุตสาหกรรมต่าง ๆ แม้นักวิทยาศาสตร์บางคนจะมีความเห็นโต้แย้งกับข้อสรุปของ IPCC อยู่บ้าง [4] แต่เสียงส่วนใหญ่ของนักวิทยาศาสตร์ที่ทำงานด้านการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศของโลกโดยตรงเห็นด้วยกับข้อสรุปนี้ แบบจำลองการคาดคะเนภูมิอากาศ บ่งชี้ว่าอุณหภูมิโลกโดยเฉลี่ยที่ผิวโลกจะเพิ่มขึ้น 1.1 ถึง 6.4 องศาเซลเซียสในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 21 (พ.ศ. 2544–2643) ค่าตัวเลขดังกล่าวได้มาจากการจำลองสถานการณ์แบบต่าง ๆ ของการแผ่ขยายแก๊สเรือนกระจกในอนาคต รวมถึงการจำลองค่าความไวภูมิอากาศอีกหลากหลายรูปแบบ แต่ความร้อนจะยังคงเพิ่มขึ้นและระดับน้ำทะเลก็จะสูงขึ้นต่อเนื่องไปอีกหลายสหัสวรรษ แม้ว่าระดับของแก๊สเรือนกระจกจะเข้าสู่ภาวะเสถียรแล้วก็ตาม การที่อุณหภูมิและระดับน้ำทะเลเข้าสู่สภาวะดุลยภาพได้ช้าเป็นเหตุมาจากความจุความร้อนของน้ำในมหาสมุทรซึ่งมีค่าสูงมาก การที่อุณหภูมิของโลกเพิ่มสูงขึ้นทำให้ระดับน้ำทะเลสูงขึ้น และคาดว่าทำให้เกิดภาวะลมฟ้าอากาศ ที่รุนแรงมากขึ้น ปริมาณและรูปแบบการเกิดหยาดน้ำฟ้าจะเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบอื่น ๆ ของปรากฏการณ์โลกร้อนได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของผลิตผลทางเกษตรการเคลื่อนถอยของธารน้ำแข็ง การสูญพันธุ์พืช-สัตว์ต่าง ๆ รวมทั้งการกลายพันธุ์และแพร่ขยายโรคต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ แทบทุกประเทศได้ลงนามและให้สัตยาบันในพิธีสารเกียวโต ซึ่งมุ่งประเด็นไปที่การลดการปล่อยแก๊สเรือนกระจก แต่ยังคงมีการโต้เถียงกันทางการเมืองและการโต้วาทีสาธารณะไปทั่วทั้งโลกเกี่ยวกับมาตรการว่าควรเป็นอย่างไร จึงจะลดหรือย้อนกลับความร้อนที่เพิ่มขึ้นของโลกในอนาคต หรือจะปรับตัวกันอย่างไรต่อผลกระทบของปรากฏการณ์โลกร้อนที่คาดว่าจะต้องเกิดขึ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสเกี่ยวกับปรากฏการณ์เรือนกระจก ที่ศาลาดุสิดาลัย อย่างลึกซึ้ง กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จึงได้รับสนองกระแสพระราชดำรัส นำเข้าประชุมคณะรัฐมนตรี จนกระทั่งทำให้**วันที่ 4 ธ.ค. ของทุกปี เป็นวันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2534** เป็นต้นมา

จากผลงานพระราชดำริและการทรงลงมือปฏิบัติพัฒนาด้วยพระองค์เอง เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีคุณประโยชน์ต่อคนชนชาติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงของมนุษย์และการเมือง ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ไปทั่วโลก องค์การสหประชาชาติ โดยนายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ จึงได้เดินทางมาประเทศไทย ในวาระมหามงคลฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันที่ 26 พ.ค. 2549 เพื่อถวายรางวัล “UNDP Human Development Lifetime Achievement Award” (รางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์) ซึ่งเป็น

รางวัลประเภท Life - Long Achievement และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์พระองค์แรกในโลกที่ได้รับรางวัลนี้

องค์การสหประชาชาติ ได้ยกย่องพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็น "พระมหากษัตริย์นักพัฒนา" และกล่าวถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) ของพระองค์ว่า เป็นปรัชญาหรือทฤษฎีใหม่ที่นานาประเทศรู้จักและยกย่อง โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก ยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มิใช่เป็นเพียงปรัชญานามธรรม หากเป็นแนวทางปฏิบัติซึ่งสามารถจะช่วย ทั้งแก้ไขและป้องกันปัญหาที่เกิดจากกิเลสมนุษย์ และความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนรุนแรงขึ้น ที่กำลังเกิดขึ้นกับมนุษย์ทั้งโลก และปัญหาที่ลุกลามต่อถึงธรรมชาติ ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใหญ่ในเชิงรุนแรง และสร้างปัญหาย้อนกลับมาที่มนุษย์

โดยทั่วไป มักเข้าใจกันว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เหมาะที่จะใช้เฉพาะกับคนยากจน คนระดับรากหญ้า และประเทศยากจน อีกทั้งเครื่องมือ เทคโนโลยี ก็จะต้องใช้เฉพาะเครื่องมือราคาถูกเทคโนโลยีต่ำ การลงทุนไม่ควรจะมีการลงทุนระดับใหญ่ แต่ในความเป็นจริง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงก็ต้องการคนและความคิดที่ก้าวหน้า คนที่กล้าคิดกล้าทำในสิ่งใหม่ ๆ

เนื่องจากการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ไม่มีสูตรสำเร็จหรือคู่มือการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับภารกิจ ดังเช่น วิกฤตโลกร้อน ผู้เกี่ยวข้องจึงต้องศึกษาทำความเข้าใจ แล้วก็พัฒนาแนวทางหรือแนวปฏิบัติสำหรับแต่ละปัญหาขึ้นมา โดยยึดหลักที่สำคัญ ดังเช่น

- การคิดอย่างเป็นระบบ อย่างเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์
- หลักคิดที่ใช้ ต้องเป็นหลักการปฏิบัติที่เป็นสายกลาง ที่ให้ความสำคัญของความสมดุลพอดี ระหว่างทุกสิ่งที่เกี่ยวข้อง ดังเช่น ระหว่างธรรมชาติกับมนุษย์
- ข้อมูลที่ใช้ จะต้องเป็นข้อมูลจริง ที่เกิดจากการศึกษา การวิจัย หรือการลงสนามให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริง
- การสร้างภูมิต้านทานต่อความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น
- การยึดหลักของความถูกต้อง คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ ในทุกขั้นตอนของการดำเนินงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการสร้างภูมิต้านทานต่อผลกระทบและความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้น หรือที่จะเกิดขึ้น

เหล่านี้เป็นหลักการใหญ่ ๆ ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องหรือคิดจะทำ โครงการหรือกิจกรรมในระดับค่อนข้างใหญ่ จะต้องคำนึงถึง และสามารถจะนำปรัชญานี้ไปใช้ได้ทันที และมีผู้ที่ได้ใช้ล้วนประสบความสำเร็จสูงสุดที่มนุษย์พึงจะมี คือ ความสุขที่ยั่งยืน

แล้วเรื่องของการแข่งขัน ชิงไหวชิงพริบ การวางแผนยุทธศาสตร์และโลจิสติกส์ (การจัดซื้อจัดหา การจัดส่ง การบำรุงรักษาอุปกรณ์ และการรักษาพยาบาลบุคลากร) ในการบริหารจัดการระบบ หรือโครงการใหญ่ ๆ การใช้จิตวิทยามวลชน การใช้เทคโนโลยีก้าวหน้า การกำหนดแผนหรือตนเองให้เป็น “ฝ่ายรุก” มิใช่ “ฝ่ายตั้งรับ” ล่ะ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงปฏิเสธหรือไม่?

คำตอบคือ **ปฏิเสธ** ถ้าใช้อย่างไม่ถูกต้อง อย่างหลีกเลี่ยงกฎหมาย อย่างผิดคุณธรรม-จริยธรรม-และจรรยาบรรณ อย่างไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่และความรับผิดชอบ อย่างมีเจตนาเพื่อผลประโยชน์ที่ไม่สุจริตของตนเอง และพวกพ้อง แต่จะต้องรู้จักและใช้อย่างรู้เท่าทัน ปกป้อง และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างมีความคิดก้าวหน้าในเชิงสร้างสรรค์

สำหรับการแก้ปัญหา หรือการเตรียมเผชิญกับปัญหาจากวิกฤตโลกร้อน มีประเด็นและเรื่องราวทั้งเก่าและใหม่ ดังเช่น เรื่องของมาตรการที่ถูกกำหนดขึ้นมา เพื่อเผชิญกับภาวะโลกร้อน เพื่อให้ประเทศที่พัฒนาแล้ว และที่กำลังพัฒนา (ดังเช่นประเทศไทย) ได้ดำรงอยู่ร่วมกัน พึ่งพิง และเอื้ออาทรต่อกัน อย่างเหมาะสม ดังเช่น เรื่อง คาร์บอนเครดิต ที่เป็นเรื่องค่อนข้างใหม่ของประเทศไทย แต่ก็เป็นทั้ง “โอกาส” และ “ปัญหา” ที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคนไทยเราเองว่า จะต้องเตรียมตัวกันอย่างไร เพื่อให้สามารถเป็น “ที่พึ่ง” ของโลกหรือประเทศอื่น แทนที่จะเป็น “ปัญหา” ที่เกิดจากความไม่ใส่ใจ หรือความใส่ใจ แต่เพื่อจะกอบโกยผลประโยชน์เท่านั้น

เรื่องของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับวิกฤตโลกร้อน จึงมีโจทย์ มีเป้าหมายมากมายที่ท้าทาย เชิญชวนให้ผู้คนและประเทศ ที่ต้องการมีชีวิตสร้างสรรค์และมีความสุขอย่างยั่งยืนได้นำไปใช้ โดยใช้ปัญญาเป็นตัวนำ กำกับด้วยสติ และควบคุมด้วยคุณธรรมกับจริยธรรม

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ถูกใช้เป็นกรอบแนวคิดและทิศทางการพัฒนาระบบเศรษฐกิจมหภาคของไทย ซึ่งบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่สมดุลยิ่งขึ้น และมีภูมิคุ้มกัน เพื่อความอยู่ดีมีสุข มุ่งสู่สังคมที่มีความสุขอย่างยั่งยืน ด้วยหลักการดังกล่าวแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 นี้จะเน้นเรื่องตัวเลขการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ยังให้ความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจแบบทวิลักษณ์หรือระบบเศรษฐกิจ ที่มีความแตกต่างกันระหว่างเศรษฐกิจชุมชนเมืองและชนบท แนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงยังถูกบรรจุในรัฐธรรมนูญของไทย เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ในส่วนที่ 3 แนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน มาตรา 78(1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ

นายสุรเกียรติ เสถียรไทย ในฐานะรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศได้กล่าวเมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ในการประชุมสุดยอด The Francophonic Ouagadoug

ou ครั้งที่ 10 ที่ Burkina Faso ว่าประเทศไทยได้ยึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ควบคู่กับ "การพัฒนาแบบยั่งยืน" ในการพิจารณาประเทศทั้งทางด้านการเกษตรกรรม เศรษฐกิจและการแข่งขันซึ่งเป็นการสอดคล้องกับแนวทางของนานาชาติในประชาคมโลก

การประยุกต์นำหลักปรัชญาเพื่อนำพัฒนาประเทศในต่างประเทศนั้น ประเทศไทยได้เป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนผ่านทางสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ(สพร.) โดย สพร. มีหน้าที่ คอยประสานงานรับความช่วยเหลือทางวิชาการด้านต่าง ๆ จากต่างประเทศมาสู่ภาครัฐ แล้วถ่ายทอดต่อไปยังภาคประชาชน และยังส่งผ่านความรู้ที่มีไปยังประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สพร. ถ่ายทอดมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ประสานกับสำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (กปร.) และคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งต่างชาติก็สนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง เพราะพิสูจน์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ ซึ่งแต่ละประเทศมีความต้องการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่เหมือนกัน ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต สภาพภูมิศาสตร์ ฯลฯ เช่น พม่า ศรีลังกา เลโซโท ซูดาน อัฟกานิสถาน บังกลาเทศ ภูฏาน จีน จิบูดี โคลัมเบีย อียิปต์ เอธิโอเปีย แกมเบีย อินโดนิเซีย เคนยา เกาหลีใต้ มาดากัสการ์ มัลดีฟส์ ปาปัวนิวกินี แทนซาเนีย เวียดนาม ฯลฯ โดยได้ให้ประเทศเหล่านี้ได้มาดูงานในหลายระดับ ทั้งเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน เจ้าหน้าที่ฝ่ายนโยบาย จนถึงระดับปลัดกระทรวง รัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ[14]

นอกจากนั้นอดิศักดิ์ ภาณุพงศ์ เอกอัครราชทูตไทยประจำกรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ได้กล่าวว่าต่างชาติสนใจเรื่อง**เศรษฐกิจพอเพียง**[14] เนื่องจากมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงห่วงใยราษฎรของพระองค์ และอยากรู้ว่าทำไมรัฐบาลไทยถึงได้นำมาเป็นนโยบาย ส่วนประเทศที่พัฒนาแล้วก็ต้องการศึกษาพิจารณาเพื่อนำไปช่วยเหลือประเทศอื่น

13 นักคิดระดับโลกเห็นด้วยกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีการนำเสนอบทความ บทสัมภาษณ์ เป็นการยื่นข้อเสนอแนวคิด**เศรษฐกิจพอเพียง**ให้แก่โลก เช่น **ศ. ดร.วูล์ฟกัง ซัคส์** นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมคนสำคัญของประเทศเยอรมนี สนใจการประยุกต์ใช้หลักปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง**อย่างมาก และมองว่าน่าจะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งสำหรับทุกชาติในเวลานี้ ทั้งมีแนวคิดผลักดันเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นที่รู้จักในเยอรมนี, **ศ. ดร. อมาตยา เซน** ศาสตราจารย์ชาวอินเดีย เจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ปี 1998 มองว่า ปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** เป็นการใช้สิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ และใช้โอกาสให้พอเพียงกับชีวิตที่ดี ซึ่งไม่ได้หมายถึงความไม่ต้องการ แต่ต้องรู้จักใช้ชีวิตให้ดีพอ อย่าให้ความสำคัญกับเรื่องของรายได้และความร่ำรวย แต่ให้มองที่คุณค่าของชีวิตมนุษย์, **นายจิกมี ทินเลย์** นายกรัฐมนตรีแห่งประเทศภูฏาน ให้ทรรศนะว่า หากประเทศไทยกำหนดเรื่อง**เศรษฐกิจพอเพียง**ให้เป็นวาระระดับชาติ และดำเนินตามแนวทางนี้อย่างจริงจัง "ผม

ว่าประเทศไทยสามารถสร้างโลกใบใหม่จากหลักปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** สร้างชีวิตที่ยั่งยืน และสุดท้ายจะไม่หยุดเพียงแค่ในประเทศแต่จะเป็นหลักการและแนวปฏิบัติของโลก ซึ่งหาก ทำได้สำเร็จ ไทยก็คือผู้นำ” [15]

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุดจากองค์การสหประชาชาติ(UN) โดยนายโคฟี อันนันในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัล The Human Development lifetimeAchievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง** ว่าเป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ[6] และสามารถเริ่มได้จากการสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่หมู่บ้าน และสู่**เศรษฐกิจ**ในวงกว้างขึ้นในที่สุด นาย **Hakan Bjorkman** รักษาการผู้อำนวยการ UNDP ในประเทศไทยกล่าวเชิดชูปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ UNDP นั้นตระหนักถึงวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ[16] โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิก 166 ประเทศ ยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน[7]

อย่างไรก็ตาม **ศ. ดร.เควิน ฮิววิสัน** อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยนอร์ธแคโรไลนา ที่แชพเพลฮิลล์ ได้วิจารณ์รายงานขององค์การสหประชาชาติโดยสำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ที่ยกย่องปรัชญา**เศรษฐกิจพอเพียง**[17]**ว่า** รายงานฉบับดังกล่าวไม่ได้มีเนื้อหาสนับสนุนว่า เศรษฐกิจพอเพียง “ทางเลือกที่จำเป็นมากสำหรับโลกที่กำลังดำเนินไปในเส้นทางที่ไม่ยั่งยืนอยู่ในขณะนี้” (น. V . ในรายงาน UNDP) โดยเนื้อหาแทบทั้งหมดเป็นการเทิดพระเกียรติ และเป็นเพียงเครื่องมือในการโฆษณาชวนเชื่อภายในประเทศเท่านั้น (18) ส่วนHakan Bjorkman รักษาการผู้อำนวยการ “ UNDP” ต้องการที่จะทำให้เกิดการอภิปรายพิจารณาเรื่องนี้ แต่การอภิปรายดังกล่าวนั้นเป็นไปไม่ได้ เพราะอาจสุ่มเสี่ยงต่อการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ซึ่งมีโทษถึงจำคุก (10)

เมื่อปลายเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2549 นายโคฟี่ อันนัน เลขาธิการสหประชาชาติ ได้เข้าเฝ้าทูลเกล้า ฯ ถวายรางวัล Human Development Lifetime Achievement Award หมายความว่าพระเจ้าอยู่หัวสละความสุขส่วนพระองค์ และทุ่มเทพระวรกาย ในการพัฒนาคนไทยในช่วง 60 ปี จนเป็นที่ประจักษ์ในความสำเร็จ ของพระราชกรณียกิจ พระบรมราโชวาท และเป็นแบบอย่างทั่วโลกได้ คำกราบบังคมทูลของนายโคฟี่ บ่งบอกให้เห็นเขาศึกษาเรื่องปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างละเอียด และรับปากว่าจะนำไปเผยแพร่ทั่วโลก รวมทั้งประมุขหรือผู้แทนของประเทศต่าง ๆ ที่ได้มาเข้าเฝ้า และขออัญเชิญไปใช้ในประเทศของเขา เพราะเห็นว่าเป็นแนวทางที่ดี

นอกจาก United Nation Development Program (UNDP) เป็นองค์กรหนึ่งภายใต้สหประชาชาติที่ดูแลเกี่ยวกับการพัฒนา ด้านหนึ่งที่เขาต้องดูแล คือการพัฒนาคน

มีหน้าที่จัดทำรายงานประจำปี โดยในปีหน้าจะเตรียมจัดทำเรื่องการพัฒนาคนของโลก และคนในแต่ละประเทศ (Country report และ Global report) โดยในส่วนของประเทศไทยจะนำเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการรายงานและเผยแพร่ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อที่ประเทศอื่นจะได้รับประโยชน์จากของพระราชทานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้คนไทยมากกว่า 30 ปี แล้ว จะเห็นได้ว่าขณะนี้ปรัชญาฯ นี้ ได้เผยแพร่โดยองค์กรระดับโลกแล้ว เราในฐานะพสกนิกรของพระองค์ท่านน่าจะภูมิใจหันมาศึกษาและนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ก็จะบังเกิดผลดียิ่ง

กิจกรรม

ให้นักศึกษาแบ่งกลุ่ม 5-10 คน วิเคราะห์/วิจารณ์ สถานการณ์ของประเทศไทยว่าเกิดเศรฐกิจตอกต่ำเพราะเหตุใด

ใบงานที่ 5

1. ให้ผู้เรียนเขียนคำขวัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

....

....

....

....

....

....

....

....

2. ให้ผู้เรียนประเมินสถานการณ์ของครอบครัวและวิเคราะห์ว่าจะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ได้อย่างไร

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

บรรณานุกรม

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน.สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน โดยกระบวนการการศึกษานอกโรงเรียน.** กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย (นสพ. ฟ้าเมืองไทย).2550.

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง.สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.กระทรวงศึกษาธิการ.**หลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับเกษตรกร.** ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคกลาง. 2549. (เอกสารอัดสำเนา)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. **นานาคำถามเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง.** 2548.

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. เศรษฐกิจพอเพียง.2548.

จตุพร สุขอินทร์ และมังกโรทัย. “สร้างชีวิตใหม่อย่างพอเพียงด้วยบัญชีครัวเรือน” เดลินิวส์ หน้า 30 ฉบับวันจันทร์ที่ 20 เมษายน พ.ศ. 2522

จินตนา กิจมี. “เกษตรพอเพียง แห่งบ้านป่าไผ่”.มติชน หน้า 10 ฉบับวันเสาร์ที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2552.

เอกรินทร์ สี่มหาศาล และคณะ, คุณธรรมนำความรู้สู่...... เศรษฐกิจพอเพียง ป.6 กรุงเทพฯ : บริษัท อักษรเจริญทัศน์ อาท จำกัด. มปพ.

ภาคผนวก

หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมปฏิบัติการพัฒนาหนังสือเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 10 – 13 กุมภาพันธ์ 2552 ณ บ้านทะเลสีครีม รีสอร์ท จังหวัดสมุทรสงคราม

1. นายศรายุทธ์	บูรณ์เจริญ	ผอ. กศน. อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
2. นายจำนง	หนูนิล	สำนักงาน กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 29 มิถุนายน 2552 – วันที่ 3 กรกฎาคม 2552 ณ โรงแรมแกรนด์ เดอวิลล์ กทม.

นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุมบรรณาธิการหนังสือเรียนวิชาเศรษฐกิจพอเพียง

ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 7 – 10 กันยายน 2552 ณ โรงแรมอู่ทองอินน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 12 – 15 มกราคม 2553 ณ โรงแรมอู่ทองอินท์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1. นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	ข้าราชการบำนาญ
2. นายอุชุ	เชื้อบ่อคา	สำนักงาน กศน. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3. นางสาวพัชรา	ศิริพงษาโรจน์	สำนักงาน กศน. จังหวัดกระบี่
4. นายวิทยา	บูรณะหิรัญ	สำนักงาน กศน. จังหวัดพังงา

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

1. นายประเสริฐ	บุญเรือง	เลขาธิการ กศน.
2. ดร.ชัยยศ	อิ่มสุวรรณ์	รองเลขาธิการ กศน.
3. นายวัชรินทร์	จำปี	รองเลขาธิการ กศน.
4. ดร.ทองอยู่	แก้วไทรฮะ	ที่ปรึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร กศน.
5. นางรักขณา	ตัณฑวุฑโฒ	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้เขียนและเรียบเรียง

1. นายศรายุทธ์	บูรณ์เจริญ	ผอ.กศน.อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์
2. นายจำนง	หนูนิล	กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้บรรณาธิการ และพัฒนาปรับปรุง

1. นางพัฒน์สุดา	สอนซื่อ	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นายอุชุ	เชื้อบ่อคา	กศน. อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร
3. นางสาวพัชรา	ศิริพงษาโรจน์	สำนักงาน กศน. จังหวัดกระบี่
4. นายวิทยา	บูรณะหิรัญ	สำนักงาน กศน. จังหวัดพังงา
5. นายจำนง	หนูนิล	กศน. อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

คณะทำงาน

1. นายสุรพงษ์	มั่นมะโน	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
2. นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
3. นางสาววรรณพร	ปัทมานนท์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
4. นางสาวศริญญา	กุลประดิษฐ์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน
5. นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้พิมพ์ต้นฉบับ

นางสาวเพชรินทร์	เหลืองจิตวัฒนา	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

ผู้ออกแบบปก

นายศุภโชค	ศรีรัตนศิลป์	กลุ่มพัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน

บันทึก